

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 9

September 1931. a.

VII aastakäik

Tellimise hind postiga:
aastas . . . 100 senti
6 kuu peale . 55 „
1 „ „ . 10 „
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.
Talitus ja toim.: Tallinn, Tehnika 17, k. 15
Telefon 428-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutised.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. . . . . kr. 20.—
 $\frac{1}{2}$ „ . . . . . „ 10.—
 $\frac{1}{4}$ —6.— ja $\frac{1}{8}$ lhk. „ 3.—
Teksti ees — 50% kallim

SISU: 1) Ema lapsekasvatajana — *Dr. Aug. Veltmann.* 2) Haigekassade tegelased nõupidama — *V. Luksepp.* 3) Tööstusliikude käitiste töölistkonna asutiste seadus — *L. Johanson.* 4) Töötervishoidlisi päevamuresid — *Dr. H. J.* 5) Kas on haigekassa kohustatud punast õnnetusjuhtumislehte välja andma? — *K. Lukk.* 6) Haiguskindlustusseaduse eelnõu. 7) Keskmise päevapalga arvestamisviisidest haigekassades — *P. P.* 8) Kinnitusalamei otsusi. 9) Mitmes haigekassas liikmeks olemisest. 10) Sotsiaalkindlustusest välismaal. 11) Töökaitse. 12) Tervishoid. 13) Tööpalk.

Ema lapsekasvatajana.

Dr. Aug. Veltmann.

Inimene sünnib maailma täiesti abitudana ja nõrga maimukesena. Ta ise ei suuda enese eest milleski hoolitseda ega kaitsta varitsevate hädaohtude eest. Kasvades emaihus 9 kuud, toitis teda ema oma verega. On laps sündinud, siis

algab ta oma iseseisvat elu. Algab võitlus olemasolu eest. Toitu peab ta nüüd vaevaga kätte saama, imedes emarinda, kuna aga hapniku saab ta kopsude kaudu välisilmast. Ka kehasoojuse allshoidmine nõuab väikselts ilmakodani-

Kaevanduses.

kult palju suuremat jõupingutust, kui täiskasvanult, sest rinnalapsel on keha-pind võrreldes keharaskusega umbes kolm korda, vanematel rinnalastel kaks korda nii suur, kui täiskasvanutel.

Ühe kilogrammi keharaskuse peale tuleb rinnalapsel 810 ruut-sentim. pinda, ½ aasta vanuselt 620, aasta vanuselt 530 ja 4 aasta vanuselt 500 ruut-sentim., aga täiskasvanutel 300 ruut-sentim.

Soojuse kaotamise juures etendab teatavat osa ka välisnaha ehitus, sest et sarvnahk on väga õhuke, rasvakude nõrgalt arenenud, mis soojust kergemini läbi laseb. Selletõttu vajab siis ka rinnalaps esimesed 3 kuud ühe kilogrammi keharaskuse peale 100—110 kalooriat. Peale 3 kuu langeb kalooriate vajadus 90—70 peale. Täiskasvanu vajab ühe kilogrammi keharaskuse peale umbes 35 kalooriat. Rinnalapse normaalne kehasoojus kõigub 36,8—37,2° C vahel, kui ta vähegi on kaitstud külma eest. Nii siis näeme, et rinnalapsel kuulub suur kalooriate hulk just selle peale, et ära hoida oma keha jahtumist, kuna aga lapse võrsumine ainult 1% kõigist kalooriate hulgast nõuab. Et rinnalapse kehasoojust normaalsel kõrgusel hoida, siis tuleb temale ka rohkem toitu anda. Ainsamaks toiduks, mis looduse poolt lapsele määratud, on emarind.

Esimese 24 tunni jooksul ei tarvita maimuke mingisugust toitu, sest et tal jätkub sellest toidust, mis ta emahust kaasa sai. Maimukesele tuleb anda ainult õige lahjat kummeliteed, mis magusaks tehtud sahariiniga. Suhkrut ei või siin sellepärast tarvitada, et see tekitab lapsekõhus käärimist ja teeb lahti lapse kõhu. Maimukese keharaskus langeb esimeste päevade jooksul umbes 200 grammi. Kui laps korralikult rinda saab, siis läheb tema keha-kaal endistesse piiridesse tagasi 8—10 päeva jooksul. Et emapiim tuleb inimese organismist, siis on ta oma omadustega kõige kohasem. Emapiim sisaldab eneses kõiki neid aineid, mis lapsele tema toiduks ja kasvamiseks tarvis läheb. Igasugune teine toit peale emapiima on võõras ja mitteloormulik, kuna emapiim jõuab lapsele elusalt kõhtu. Emapiima kaudu saavad lapse organismi üle kantud emalt kõik need kaitseollused, mis lapsukest siis ära

hoiavad sagedasti igasuguste haiguste eest, mille kätte nii tihti langevad ohvriks kunstlikult lehmapiimaga toidetud lapsed. Sellepärast tuleb kõikidel emadel omi lapsi rinnaga toita ja seda võivad ka enamasti kõik emad teha, kui neil vähegi selleks tahtmist ja armastust oma väikese mudilase vastu on.

Prantsuse naistearst Budin on oma kauaaegsete uurimuste järele otsusele jõudnud, et 90% emasid võivad hea tahtmise juures lapsi imetada. Kui aga emal ei ole rinnas nii palju piima, kui lapsele toiduks tarvis läheb, siis tuleb lisaks lehmapiima juurde anda, mida kutsutakse siis lisatoiduks. Kõik emad peaks katsuma vähemalt 3 kuud rinnaga toita omi lapsi, et nad hästi arenema hakkaks ja siis alles, kui ema ükskõik mil põhjusel enam lapsele rinda edasi anda ei saa — kunstliku toidu peale üle minema.

Et selgusele jõuda, kas jätkub lapsele emapiimast, tuleb lapsuke enne imetamist ja peale imetamist ära kaaluda. Sel teel saame siis teada, palju piima on laps ära tarvitanud. Et aga ühes liitris emapiimas on 700 kalooriat, siis saame ka äratarvitatud piima hulga järele kindlaks määrata, mitu kalooriat on laps ära tarvitanud ja palju talle veel kalooriate järele piima toiduks tarvis läheb.

Nüüd tekib küsimus, mitu kalooriat tarvitab rinnalaps teatavas vanaduses keharaskuse kilogrammi kohta.

1—3 kuuni	100	kalooriat
3—6	90	”
6—9	80	”
9—12	70	”

Kunstlikult lehmapiimaga toidetud lapsed tarvitavad suuremal hulgal kalooriaid:

1—3 kuuni	110	kalooriat
3—6	100	”
6—9	90	”
9—12	80	”

Rinnalapsele tarvisminevat toiduhulka võib ka kindlaks määrata tema keharaskuse järele.

1—3 kuuni	tarv. rinnalaps	toitu	1/6	keharask.
3—6	”	”	1/7	”
6—9	”	”	1/8	”
9—12	”	”	1/9	”

Allpool ettetoodud tabelite järele võib kindlaks määrata, palju võtab rin-

nalaps juurde aasta, kuude ja päevade jooksul. Kui kaalub rinnalaps sündides näiteks 3000 grammi, siis tõuseb tema kehakaal järgmiselt:

- 1) 4 kuu jooksul $3000 \text{ gr.} \times 2 = 6000 \text{ gr.}$
- 2) 12 " " $3000 \text{ " } \times 3 = 9000 \text{ "}$
- 3) 24 " " $3000 \text{ " } \times 4 = 12000 \text{ "}$

Palju võtab rinnalaps juure kaalus kuu jooksul:

$$1-4 \text{ kuuni } \frac{3000 \text{ gr.}}{4} = 750 \text{ gr.}$$

$$4-8 \text{ " } \frac{2000}{4} = 500 \text{ gr. } 12-24 = \frac{3000}{12} = 250 \text{ gr.}$$

$$8-12 \text{ " } \frac{1000}{4} = 250 \text{ gr.}$$

Palju võtab rinnalaps päeva jooksul kaalus juure:

$$1-4 \text{ kuuni } \frac{750}{30} = 25 \text{ gr.}$$

$$4-8 \text{ " } \frac{500}{30} = 16 \text{ gr.}$$

$$8-12 \text{ " } \frac{250}{30} = 8 \text{ gr.}$$

$$12-24 \text{ " } \frac{250}{30} = 8 \text{ gr.}$$

Kui võrrelda emapiima lehmapiimaga, siis näeme, et nad keemilise koostise poolest väga lahku lähevad just munavalge, suhkru ja rasva % suhtes.

Selle illustreerimiseks toon vastava tabeli:

	Munavalge	Rasv	Suhkur	Seo
Emapiim	1,0	4,1	7,0	0,2
Lehmapiim . . .	3,5	3,4	4,4	0,8
Kitsepiim	3,5	3,9	4,4	0,8
Eesliim	2,3	1,7	6,0	0,5

Sellest tabelist näeme, et ükski nendest piimadest ei vasta emapiimale oma protsentuaalse koosseisu poolest. Nii näiteks on lehma- ja kitsepiimas 3 korda rohkem munavalget ja eeslipiimas 2 korda rohkem munavalget, kui emapiimas. Samuti suhkru sisalduse poolest on lehma- ja kitsepiim pea poole vaesemad emapiimast. Nii ei saa siis lehmapiima valk kõik ära seeditud lapse kõhus, kus veel vähesel määral seedimisemahlu, nagu soolahapet. Üks osa valgust jääb seedimata ja soodustab igasugustele mikroobele siginemise võimalusi. Mitte ükski lehmapiima mu-

navalge hulk ei tekita kõhukorratusi ja rikkeid, vaid ka piim ise, mis ei ole küllaldaselt puhas ja on hapuks ehk kõlbmatuks muutnud. Kuna emapiim jookseb lapsele kohe kõhtu elavalt ja soojalt ja puhtalt, nagu ta emarinnast tuleb, siis peab lehmapiim enne kui jõuab lapse kõhtu tegema pika, keeru-

J. Hanf.

Vaeselapse kodu.

lise ringkäigu. Juba lehmaliüpsmise juures satub piimasse igasugune nägemata ja nähtav mustus, ka piimanõud ei ole sagedasti puhtad. Nii hakkab siis peale lüpsmist rändama piim karjalaudast linna poole mööda maanteid talumehe vankril, oodates rongi jaamaplatvormil vihma, lume ja tolmu käes. Jaamaplatvormilt läheb reis kaubavagunis linna poole edasi, kust siis piim satub piimapoeriiulitele. Kuna piimapoodides kõva kontroll puhtuse ja piimakvaliteedi suhtes sisse seatud, siis siin palju piimavõltsimist ette ei saa tulla, kuna aga teekonnal lehmalaudast piimapoeni siiski piimasse silmale nägemata mustust ja infektsiooni juurde võib tulla. Samuti ei ole kõik kariloomad, kust piim toodakse, arstliselt

kontrollitud. Kuid veel kurvem on lugu sarnase piimaga, mis toodakse turule ja siis seal müüakse. Siin on juba raske piima headuse, võltsimise ja puhtuse suhtes kontrolli pidada.

On tähele pandud uurimustel, et isegi kõige puhtamal kujul lehma lüpsmise juures lüpsmise lõpul piimas on leitud 2—300.000 igasuguseid idusid kuubiktsentimeetri peale. Iga tund aga kasvab silmale nägemata idude hulk. Nii näiteks 9.300 bakteri värskes piimas kasvavad Freudenreichi ja Migueli uurimuste katsetel kolme tunni jooksul poole võrra, aga 6 tunni järele 20-kordseks. Kuna aga üheksa tunni järele tõusis bakteriate arv 1.000.000 ja 24 tunni möödumisel 557.000.000 võrdseks. Turupiim sisaldab eneses uurimuste põhjal liitri kohta 3, 11, 50 ja isegi 72 milligrammi mustust ja kui seal enne oli baktereid 1—200.000, siis kasvab see turul seistes 10—30.000.000 võrdseks

Kui nüüd võrreldes skeemiliselt emapiima teekonda, mis jookseb emarinnast kohe imemise juures lapsele suhu ja sealt kõhtu, ilma et ta üldse välisilmaga kokku puutub, ja kui ema oma rinnad ka enne lapse toitmist leige veega puhtaks peseb, siis ei ole kusa-gilt karta, et õhust midagi piimale juure tuleb. Samuti on piima koosseis see, mis emarinnas, ilma et seal mingisuguseid ärilisi kasusid oleks, nagu seda lehmapiima juures tähelepanna võime.

Kui aga võrrelda seda pikka teekonda ja toiminguid, mida peab lehmapiim läbi tegema jõudes kord lapse kõhtu, siis on kõigile selge pilt, kui palju toob see kaasa mustust, infektsiooni ja piimakvaliteedi vähenemist, kuna ta isegi juba, nagu eelpool tähendasin, emapiimast palju lahkuminev. Kõigega peab siis rinnalaps rahul olema, ja seejuures veel kosuma ja kasvama, sama priskelt ja edukalt, kui need lapsed, keda toidetakse rinnapiimaga, mis on solkimata, värsked ja puhas. Veel üks hädaoht, mis varitseb lehmapiima juures, see on tiisikust põdevast lehmast saadud piim. Kui sarnast piima keetmatult anda, siis võib see lapse juures kõhukoopa tuberkuloosi esile kutsuda. Sellepärast on kunstlikult lehmapiimaga toitmise juures alati soovitav teada, et kas on kari

tuberkuloosi suhtes terve, kus piima müüakse ja linna tuuakse. Oleks isegi nõuetav, et kariloomad saaks loomiarsti poolt tuberkuloosi suhtes läbi uuritud ja tuberkuloosikahtlaste lehmade piima müük ära keelatud. Müügil olev lastepiim, mis kinnistes pitseeritud pudelites piimapoodides saada, on loomiarsti poolt kontrollitud lehmadeltsaadud, nii et seda võib lastele soovitada. Kuid ta on palju kallim, kui harilik ostetav piim, nii et vaesematel rahvakihtidel ta majandusliselt raske kättesaadav.

Nii siis näeme, kui palju raskusi meile kunstlikult lehmapiimaga toitmine ette veeretab, kuigi on katsutud igatpidi seda pahet kõrvaldada. Seega on siis ka seletatav, miks varitsevad igasugused haigused just kunstlikult toidetud lehmapiimaga lapsi. Ja meie võime statistilistest andmetest näha, et pudelilapsi sureb poole rohkem, kui rinnaga toidetud lapsi.

Iseäranis võime sama kõrget surevuseprotsenti tähele panna väljaspool abielu sündinud laste hulgas, sest et need saavad suuremalt jaolt kunstlikult lehmapiimaga toidetud. Meil Eestis sünnib väljaspool abielu üle 7% kõigist lastest. Häda- ja häbisunnil jäetakse nad siis ka teiste uste taha ehk antakse võõraste kätte kasvatada, et igapäevast leiba enesele teenida, või unustatakse ema püham kohus ja hukatakse sündinud lapsuke ära, isegi tähelepanemata jättes neid üliraskeid karistusi, mida seadus neile sel puhul ette näeb. Kuigi riik ja omavalitsused katsuvad nendele vallasemadele hoolekogude kaudu toetust anda lapse kasvatamiseks ja isegi neid kuueks kuuks rinnalaste kodusse ühes lapsega vastu võetakse selles ulatuses, palju seda rinnalastekodud oma ruumi poolest suudavad vastu võtta. Samuti katsuvad anda hoolekogude kaudu sarnaseid leitud, mahajäetud lapsi, ehk jälle neid väljaspool sündinud lapsi, keda emade hooleks jätta ei või, perekondadesse lepingu alusel kasvatada, mis otstarbeks riigi poolt iga aasta kindel summa määratakse.

Meil Eestis on 4 rinnalastekodu, mis kõik lapsi täis ja kus alaline ruumpuudus valitseb. Ka hoolekogudele antakse niipalju abisaamise palveid, et

kõiki neid väheste ja piiratud krediidide tõttu rahuldada ei saa. Nii peavad siis emad ise omal jõul lapsukese üleskasvatama. Ja harilikult sünnib siis nende toitmise ka kunstlikult lehma-piimaga.

Et lugejatele selget pilti maalida abielu ja väljaspool abielu sündinud laste surevuse suhtelise vahekorra kohta, siis toon siin illustreerimiseks tabeli, mis on koostatud kuulsaks Saksa professori Kelleri poolt. Need andmed käivad ainult Saksamaa kohta.

Surevus esimesel eluaastal:

Aasta	Sündinud alla aastat (väljaarv. surnult sünd.)		Alla 1 aasta sündinud elusa lapse kohta	
	sündinute arv	100 sündinud lapse kohta	abielus	väljasp. abielu
1901	420.223	20,7	19,4	33,9
1902	370.799	18,3	17,3	29,3
1903	404.529	20,4	19,3	32,7
1904	397.781	19,6	18,6	31,4
1905	407.999	20,5	19,4	32,6
1906	374.636	18,5	17,5	29,4
1907	351.046	17,6	16,6	28,0
1908	359.022	17,8	16,8	28,5
1909	335.436	17,0	16,0	26,8
1910	311.462	16,2	15,2	25,7

Leedus	19,8%
Jaapanis	16,8%
Saksamaal	15,9%
Austrias	15,7%
Hispaanias	15,3%
Prantsusmaal	11,0%

F. Plachy. (Das Kleine Blatt). *Emaj ja laps.*

Kui nüüd võrrelda Eestit rinnalaste surevuse suhtes, siis saame järgmised andmed. Nii suri lapsi alla 1 aasta:

Kuna aga Bulgaarias, Lätis, Belgias, Soomes ja Eestis surevus ühesugune oli ja nimelt 10,9%.

	1922 a.			1923 a.			1924 a.		
	Abielus	Väljaspool abielu	Kokku	Abielus	Väljaspool abielu	Kokku	Abielus	Väljaspool abielu	Kokku
Linnades . . .	8,6%	20,9%	9,5%	7,2%	15,4%	7,9%	7,6%	19,9%	8,7%
Maakondades .	13,2%	23,1%	13,9%	11,6%	17,5%	12,0%	10,9%	21,0%	11,6%
Üleriigi . . .	12,2%	22,9%	12,9%	10,7%	17,0%	11,0%	10,3%	20,7%	11,0%

Üldiselt peab tähendama, et meie kodumaa seisab teiste riikide hulgas rinnalaste surevusega 19-dal kohal.

Kui nüüd võrrelda rinnalaste surevust protsentuaalselt terves maailmas üksikute riikide järele, siis saame kaudse võrdleva pildi meie väikse Eestiga.

Nii

Lõuna-Ameerika Tsiili osariigis	27,2%
Indias	20,5%
Ungaris	18,8%

Kõige väiksem rinnalaste surevus on Rootsis ja Norras, kus rinnalaste ja emade kaitse väga kaugele arenenud ja mille tulemused ka selgelt reageerivad surevuse protsendi aasta-aastalt vähenemisega.

Kõik need andmed ja tabelid tõin just sellepärast, et alla kriipsutada, kui tähtis on ema ülesanne lapse kasvatamise juures, kui ta moraalselt ja aineliselt kaitstud on, kus ta ise oma last rinnaga toita võib ja mille juures ta ei kannata hingelisi piinu ja seltskonna

pilget, nagu seda vallasemad peavad üle elama. Igasugune hingeline depressioon mõjub ka piima sekretsiooni peale tormaseerivalt, sest rõhutatud meeleolus kaotavad emad ka ühtlasi söögiisu, kuigi neil süüa oleks ja seega kahaneb ka piimahulk.

Nii siis on kunstlik toitmine lapse juures suur problemaatiline küsimus, sest meil ei ole ühtegi vahendit, mis oma keemilise koostise poolest täidaks emapiima aset. Ja meil ei jää midagi muud üle, kui toita omi lapsi seal, kus emarind puudub, lehmapiimaga, ehk küll teame, et see teisele olevusele on määratud kasvamiseks ja vastavalt ka tema organismi nõuetele kokku seatud ja lapse juures aseainena ja hädaabi-nõuna tarvitusele tuleb ja igasugusi pataloogilisi muudatusi tema seedimis-elundites esile kutsuda võib. Kui on ema surnud ehk põeb mõnda rasket haigust, siis tuleb last juba teinekord sündimisest saadik kunstlikult lehmapiimaga toita. Nagu juba eelpool nägime, läheb lehmapiim keemiliselt lahku emapiimast. Peale munavalge, mida 3 korda lehmapiimas rohkem, on ka rasv lehmapiimas palju raskemini seeditav ja tekitab lapse seedimisetraktis sageli seedimiserikkeid. Sellepärast ei tohi lapsele esialgu mitte täispiima anda; seda tuleb lahjendada. Lahjendamise teel langeb aga piima toiduväärtus ja peab lapsele palju suuremal hulgal andma, kui emapiima.

Harilikult antakse lapsele esimese kolme kuu jooksul lehmapiima pooleks veega, kuna aga 3—6 kuuni $\frac{2}{3}$ piima $\frac{1}{3}$ vett. Peale 6 kuu võib juba täispiima anda.

Piima lahjendamiseks vee asemel võib ka tarvitada odra, kaera ehk riisi nõrka tummi, mis on palju toitvam kui vesi. Lehmapiim on ka suhkru poolest poole vaesem kui emapiim. Nii on emapiimas ühes liitris 70 grammi suhkrut, kuna aga lehmapiimas ainult 45 grammi suhkrut liitri peale tuleb. Kui tahetakse lehmapiimas suhkru arvu tõsta emapiimaga ühekõrgusele, siis tuleb lehmapiimale, mis veega ehk tummiga lahjendatud, suhkrut juure lisada, kuna täispiimale suhkrut juure ei lisata.

Palju tarvitab kunstlikult toidetud laps lehmapiima ja suhkrut päeva kohta, selleks on kokku seatud kuulsa laste-

haiguste professori Budini poolt eriline tabel. Selle tabeli järele läheb lapsel tarvis $\frac{1}{10}$ piima ja $\frac{1}{100}$ süsivesikuid (suhkrut) tema kehakaalust. Suhkruna on soovitatav tarvitada n. n. Sotleti suhkrut, tema vähese käärimise omaduse pärast. Rinnalapsi tuleb toita teatava reegli järele. Kui laps on sündinud, ei anta maimukesele esimese 24 tunni jooksul mitte midagi, ehk aga lahjat kummeliteed. Alles teisel päeval saab laps emarinda. Rinda tuleb anda mitte rohkem, kui 5—6 korda 24 tunni jooksul. Esimene kord saab laps rinda kell 7 hommikul, siis kell 9—10, kell 12—1, kell 3—4, kell 6—7, kell 9—10 öhtul enne magamaminemist. See on esimesel kolmel kuul iga kolme tunni tagant, kuna peale 3 kuud iga 4 tunni järele. Terve laps imeb umbes 10—20 minutit. Öösel peab ema, kui ka laps magama, sest mõlemad vajavad puhkust.

Ärka aga öösel laps üles ja hakkab nutma, siis ei tähenda see, et alati süüa tahab. Sagedasti nutab laps ka siis, kui ta ennast märjaks on teinud ehk on tüdinenud sellest asendist, milles ta lamas. Sel juhtumisel tulevad kuivad mähkmed panna ja lapsele teine asend anda, mille järele siis harilikult jälle rahulikult magama jääb, ilma et talle rinda ehk teed tarvis anda oleks. Kui aga emasüda kuidagi rahu ei saa ja kardab, et laps nälgib, siis võib ta ka rinda anda, kuid ainult üks kord öö kohta.

Juba 3—4 kuul võib maimukesele natuke apelsiini- ehk sidrunimahla ja ka marjasahvtikeedist umbes $\frac{1}{2}$ —1 teelusika täit anda päeva kohta, sest et viimased on rikkad vitamiinide poolest, mida vajab kasvav lapse organism. 6-kuuselt vajab normaalselt arenenud rinnalaps juurde toitu, sest et emapiimas on vähe rauaolluseid, mida tarvis läheb lapse kasvamiseks. Järk-järgult tuleb rinnaga toitmist vähemaks jätta ja selle asemel värsket keedetud lehmapiima, jahusuppi, juurevilja, banaane, spinatit ehk piima kuivikutega anda.

Professor A. Czerny, kuulus Berliini lastekliiniku juhataja, soovitab esimeseks juuretoiduks emapiimale alates 6 kuust, anda puljongi mannaga. Puljong keedetakse harilikult lahjast looma-, vasika- ehk linnulihast, umbes $\frac{1}{2}$ kilo liha liitri vee hulka. Ka keedujuurikaid

võib nagu harilikult juurde lisada. Rasv tuleb puljongi pealt ära riisuda. Manna pandagu puljongile niipalju sisse, et viimane vedela kõrdi sarnaseks saaks ja veel läbi pudelilutu mahuks minema. Puljongi andmisega tahetakse ühekülsele piimatoidu vastu mõjuma hakata. Mannas on palju suhkrulluseid, kuna puljong soolaolluste poolest rikas on. Ei ole mitte võimalik puljongi keeta, siis võib ka mannaputru ilma puljongita anda ja keeta, olgu kas veega ehk lehmapiimaga. Puljongiks ei tohi tarvitada mitte konte, samuti lihaekstrakte. Kontide üdis on palju liimiollust, mis lapse seedimise elundeid ärritab ja isegi kõhu lahtiolekut võib sünnitada. Lihaekstraktid on aga sageasti vanad, seisnud ja liig rasvased. Puljongi mannaga tuleb lapsele lõunaks anda, sellega on ta ettevalmistuseks tulevale lõunasöögile. Ei taha mõni laps mitte puljongi võtta, siis peab teda lahjemalt keetma ja last kannatlikult edasi harjutama.

Rinda ei tohi mitte ära jätta suvekuudel: Juuni-, juuli-, augustikuudel, sest see võib raskeid seedimishäireid esile kutsuda. Lehmapiima ei tohi lapsele kuni 1 aasta lõpuni mitte üle liitri anda. Täispiimale, nagu juba eelpool tähendasin, mitte suhkrut juurde lisada, nagu seda lahjendatud piimaga tehakse. Lapsi, kes sündimisest saadik emarinda ei saa, tuleb sama korra järele toita, kui rinnaga toidetud lapsi. Neile tuleb samuti anda kindla reeglipärasuse järele lehmapiima, s. o. iga 4 tunni järele.

Lehmapiim peab värskelt olema ja teda tuleb keedetult anda, kui mitte teada

ei ole, kas lehmad, kellelt piim saadud, terved on. Esimese kolme kuu jooksul tuleb lapsele anda lehmapiima, mis lahjendatud pooleks veega. 3—6 kuuni $\frac{3}{4}$ piima + $\frac{1}{4}$ vett. 6 kuust alates võib üle minna täispiima peale. Piima lah-

J. Hanf.

Lasteaed.

jendamiseks, nagu juba eelpool tähendasin, võib tumme tarvitada. Kui palju lapsele piima anda ja palju lahjendatud piimale suhkrut juurde lisada tuleb, sai ka juba eelpool ette toodud.

(Pooleli.)

Haigekassade tegelased nõupidama.

V. Luksepp.

Eestimaa Haigekassade Liit korraldab järjekindlalt iga aasta haigekassa tegelastele omavahelisi nõupidamisi, kus läbi arutatakse haigekassa ellu ja tegevusse puutuvaid akuutseid küsimusi. Need nõupidamised on saanud haigekassade ringkonnas üldise tähelepanu osaliseks, nii et nendest osavõtt on märksa rohkearvulisem ja laiaula-

tuslikum kui haigekassade kongressidest. Nii näiteks on viimastel aastatel nõupidamistele ilmunud Kuresaare ühishaigekassa esitajad, kuna kongressile nad kauge maa ja tülikate sõiduvõimaluste tõttu harilikult ei ilmu, vaid piirduvad tervitustelegrammi saatmisega.

Nõupidamised oma iseloomult on ela-

vad ja huvitavad, kuna neis tehakse tegemist peamiselt igapäeva-ellu puutuvate küsimustega. Nõupidamistel on haigekassade tegelastel võimalus tutvuneda teiste haigekassade iseäraldustega ja jälgida nende arenemiskäiku. Samuti on võimalus igal tegelasel oma haigekassa omapärasusi esile tuua ja oma saavutusi propageerida.

Arvesse võttes, et nõupidamistel käsitamist leiavad esijoones ja suurel määral haigekassa tehnilisse töösse puutuvad küsimused, on soovitatav, et *Liitu kuuluvad haigekassad saadaksid nõupidamisele haigekassa asjaajajaid*, kellel kõige rohkem on kokkupuutumist kassaliikmetega, kelle õlgadel h-kassa tegelik juhtimine lasub ja kes võib seetõttu nõupidamisel omandatud teadmisi maksimaalsel määral ära kasutada. Ma ei taha sellega kuidagi ütelda ega mõista anda, et teistele haigekassa ametnikkudele, juhatause ja revisjonikomisjoni liikmetele nõupidamistest osavõtmine väikse tähtsusega oleks, vaid rõhutan seda selles mõttes, et haigekassad, eriti väiksemad, harilikult ei raatsi nimetamisväärt summe kuldada komandeerimiste peale, mispärast saadetakse võimalikult piiratud arvul esindajaid — tihtipeale ainult üks isik. Viimasel juhusel peaks selleks küll asjaajaja olema, kuna asjaajamisesse puutuvate tehniliste peensuste ja üksikasjade käsitamistes võib ainult selle töö tegija kaasa aidata.

Haigekassa tegelaste nõupidamine 19. ja 20. septembril töötab eriti huviküllane saada, mis nähtub haigekassale saadetud päevakorrast, mis väga mitmekesine ja laiaulatusline ja mille kordaminekut kindlustab referentide koosseis: ministeeriumi kõrgemad ametnikud ja vanemad haiguskindlustuse tegelased.

Nagu selgub, võtavad referendid oma ülesandeid ka tõsiselt, valmistades endid vääriliselt ette, mis ka loomulik, kuna nad teavad, et haigekassade tegelased hulga aastate jooksul on niivõrd arenenud, et pealiskaudselt esineda ei tohi.

Omapärasemaks kujuneb päevakorra p. 3. käsitlemine töökaitse ja sotsiaalkindlustuse abidirektor hra E. Nerepi poolt. Nimelt kavatakse ta „praktilisi küsimusi haigus- ja õnnetuskindlustuse

alal“ nõupidamisel lasta lahendada haigekassade tegelastel enestel, mis sünnib nii, et näiteks Rakvere haigekassa poolt selgitamiseks üles seatud küsimus antakse Tartu, Paide, mõne teise haigekassa tegelase kätte lahendada, kelle seisukoht omakord võetakse üldisele sõelumisele, s. o. vaieluste objektiks, kuna referent ise esineb ülemkohtunikuna, s. o. lõpuotsuse tegijana.

Selle kavatsuse kordaminekuks peab kõik materjal (selgitamist vajavad küsimused) aegsasti referendi korraldusse saadetama, et ta saaks end tarvilikult ettevalmistada. Liidu poolt on haigekassadele selles asjas vastav kiri saadetud, milles materjalide ärasaatomise tähtpäevaks on määratud 1. september.

Haigekassade asjaajajatel ja teistel tegelastel olgu ülemmureks neid küsimusi nii palju üles seada kui võimalik. Need ei pruugi ainult niisugused olla, milliseid ei suudeta ise lahendada, vaid ka neid tuleb päevakorda võtta, missugused küll oma teada on selged, kuid siiski vaieldavad võivad olla, või vaielusi tekitavad, et sel viisil saada oma seisukohtadele autoriteetset kinnitust.

Kuigi materjalide ärasaatomise tähtpäevaks on määratud 1. september, siiski ärgu jätku keegi küsimusi ülestõstmata ja Liidule saatmata ka hiljem, kas või nõupidamise eelpäevaks (18. sept.).

Eelolevad nõupidamised on otsustatud korraldada ainult Liitu kuuluvate haigekassade tegelastele, kuna Liidust eemalolijate haigekassade tegelastele nõupidamisest osavõtmist ei võimaldata.

Haigekassade Liitu kuulub $\frac{2}{3}$ Eestis tegutsevatest haigekassadest, kuna $\frac{1}{3}$ endid Liidust eemal hoiavad. Senini võimaldati kõikidele haigekassade esindajatele kongressidest, nõupidamistest, loengutest jne. osavõtt. See olukord tundub ülekohtusena Liitu kuuluvatele haigekassadele, kes kannavad kulusid Liidu ülespidamisega ja ajakirja „Töö ja Tervise“ väljaandmisega ning näevad vaeva ühiseks edasijõudmiseks.

Liidust eemalolijad haigekassad on kui piletitä sõitjad, kellel pole mingisugust kohustust ega muret. Loomulik, et seesugusele olukorrale tuleb lõpp teha, sest Liidust eemalolijatel on küllalt

aega olnud kaaluda ja selgusele jõuda, kas haigekassadele on ühinemine vajalik või mitte.

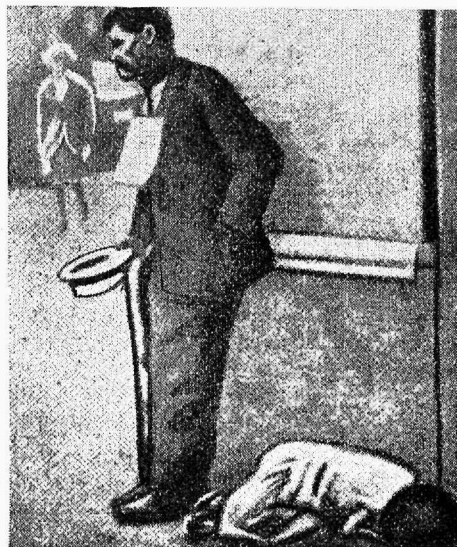
Tuleb meele Balti riikide haigekassade liitude konverents 1929. a. Riiga jõudes olid meie esimesed sammud Läti haigekassade liitu. Meie kaassaadik K. Lukk kasutas juhust ja viis meid mööda minnes Riia majateenijate haigekassasse, kus asjaajajaks tema vana tuttav. Kui me hiljem haigekassade liitu jõudes muu seas seletasime, et külastasime majateenijate haigekassat, siis tähendas liidu sekretär hra Treimann, et „Teie olite meie vaenlaste juures“. Selgus nimelt, et majateenijate haigekassat peeti vaenlaseks sellepärast, et ta ei kuulunud haigekassade liitu.

Meie elame majandusliku surutise ajajärgul. Töövõimalused ja töötasu vähenevad. Lähemas tulevikus pole olukorra paranemist loota. Küll aga ennustatakse, et eluviletsus läheneval talvel nii suureks paisub, missugust viimasel aastasajal pole nähtud. See paneb mõtlema — nõu pidama.

Haigekassade tegelased peavad teadlikud olema, nad peavad teadma, et haigekassad on töötava rahva majanduselu baromeeter, mis kohe reageerib eluavaldustele. Langeb kassaliikmete ostujõud (palgad), vähenevad ka haigekassade sissetulekud. Madalad palgad ei rahulda kassaliikmete hädalisemaid

elunõudeid, selle tagajärjel haiguste arv ja ravimiskulud tõusevad ja suurenevad haigekassade väljaminekud.

Tulude vähenemise juures väljamine-

Töötatöoline kerjamas ja ta koduta laps.

kute suurenemine ja saavutada siiski võimalikult suuremaid toetusnorme ja ravimisvõimalusi — selleks tulevad Liitu kuuluvate haigekassade tegelased nõu pidama 19. ja 20. septembril ja õige suurel arvul.

Tööstuslikkude käitiste töölistkonna asutiste seadus.

L. Johanson.

I.

Töölisvanemate uus seadus oli tarvilik.

Töölisvanemate seadus pandi Venemaal maksma 10. juunil 1903. a. — vabrikutes ja tehastes. See seadus ei sisaldanud mingisuguseid tööliste õigusi. Töölised võisid esitada vabrikuvalitsusele kandidaate töölisvanema kohale. Nende keskelt ettevõtte valitsus määras töölisvanema. Sellele vaatamata olid Eesti territooriumil asuvates vabrikutes ja tehastes tööliste vanemad, kes kaitsevad töölistkonna huvisid. Neile andis õigused ja sundis ettevõtete juhatusi nendega arvestama — töölistkond, kes seisib oma kasvava töölistliikumisega

oma esindajate seljataga. Töölisvanemad tegutsesid ka kesk- ja väiketööstuses neis ettevõtetes, kus oli töölistkond arukam, ärksam ja klassiteadlikum. Näiteks Tartu trüükikodades.

Kuigi valitses Vene ajal streigikeeld, juhid heideti sageli vanglasse või saadeti Siberisse asumisele, sisaldab Vene töölistliikumise ajalugu ka tsaaripäevil rohkesti ka õige laialdasi streike, millel olid suured tagajärjed sotsiaal- ja ka poliitilistele oludele. Just kasvava töölistliikumise survele on tulnud ka Vene tsaaririigil maksma panna töökaitse seadusi, millest suur osa veel praegugi, Eesti demokraatliku vabariigi teisel aastakümnel, siin maksmas on; osa

neist on küll asetatud uute seadustega, kuid need ei sisalda võrreldes endistega kuigi suuri muudatusi, näiteks seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta, tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seadus, pühade ja puhkepäevade seadus. Töölise ja ettevõtja vahelkord, ettevõtte sisekord on suurelt jaolt seni normeeritud Vene seaduste alusel.

Üks neid seadusi, mis Eesti päevil uuega asetati, olid tööliste vanemate kohta käivad tööstusliku töö seaduse paragrahvid. E. Ajutise Valitsuse määrusega 22. jaan. 1919. a. pandi maksma „Vabrikute ja tehaste tööliste organisatsiooni ja vanemate nõukogu põhjuskiri“, mis sisult sugugi mitte halb pole, kuid mille peapuuduseks osutus sanktsiooni puudumine.

Tol ajal, kus töölisliikumine veel tugev oli, tööliste keskel praegune loidus ja väikekodanlus aset ei leidnud — teotsesid töölisvanemad ka „põhjuskirja“ alusel pea kõigis ettevõtetes. Tuli töölisliikumise langus ja töölistega arvestati järjest vähem. Isegi pealinnas, suuremas tööstuslinnas, heideti töölisid nende majadest välja: töölistemaja, mis selleks otstarveks täiesti kohane ja sündsals kohal asus, võeti ära ja sinna kolis pank. Kogukonna omavalitsus, kes Lääne-Euroopas teostab ka töölis- ja sotsiaalpoliitikat, kellel on seal väljakujunenud tööliküsimus ja selle teostamise nõuded, see kogukonna omavalitsus Eestis ei ole veel nende aladeni jõudnud. Kõnelemata töölikultuuriliste ettevõtete toetamisest, rahva tervishoidliste asutuste ellukutsumisest, toitlusolude korraldamisest ja sotsiaalkindlustuse, ka tööpuuduse vastu kindlustamise teostamisest. Toetust töölistekonna asutistele antakse tuhandete ja kümnetuhandete sentide kaupa aastas kui almust sellele, kes käe on välja sirutanud. Tööliklassi õigused ei leia teostamist, kuigi neist omavalitsustest võtavad osa töölisrakondade esitajad.

Ka vabrikute valitsused on, arvestades virila töölisliikumisega, töölikonnalt ära võtnud kõik need soodustused, mis neil varem olid: ettevõtete töölistemajadesse on paigutatud tööliste kultuuriliste ettevõtete asemel — kristlikud noortemeeste seltsid, päästearmeed ja muud sellased jõugud.

Kuna ka tööinspeksioon on nii koon-

datud (10 jaoskonna asemel praegu 5), et inspektor vaevalt kantseleitöödega toime tuleb, tööstusettevõtete korrallikust revideerimisest juttugi ei saa olla, tööinspeksiooni autoriteet töösturite juures langenud on, siis on loomulik, et nad töökaitse seadusi ei täida, ning — paljudes ettevõtetes töölisvanemad valimata jäid. Terves reas ettevõtteis töölikond ise oli nii passiivne ja allaheitlik, et ei leidnud töölisvanema järgi tarvidustki. Väikekodanline vaim on Eestis lämmatamas tööliklassi enesetunnet ja klassiteadvust.

Kuna töölisvanema ülesanded, mis tunnustatud terves kultuurilises ilmas, nõuavad teostamist, siis oli uue seaduse maksmapanek paratamatu. Kuigi praegugi osa töölikonna keskel valitseb meeoleolu töölisvanema seaduse kui niisuguse vastu põhimõttelikult, siis see osa on alateadlik, kelle arvamistega iialgi arvestada ei tule, ka siis mitte, kui neid toetab täie innuga väikekodanline avalik arvamine.

Töölisvanemate seadus on tarvilik, sest töölikonna esitus tööasutustes on paratamatu. Mida täielikum see seadus, seda parem, mida suuremad õigused töölisvanematel ja mida tugevam kaitse, seda otstarbekohasem.

II.

Uue seaduse sünnivalud.

Uus tööstuslikkude kaitiste töölikonna asutiste seadus, mis R. T. nr. 61, 1931 välja kuulutatud ja 1. oktoobril s. a. maksma hakkab, tahab seda instituti käsitavaid norme ajanõuetele kohastada ning töölisvanemate tegutsemisele anda tagatist.

Seda katsuti teha juba 1929. a., kuid riigikogu volitused lõppesid varem kui seadust, millele töötakistust tehti, saadi vastu võtta.

Uus seadus oleks kahtlemata saanud otstarbekohasem ja parem, kui mitte sotsialistliku töölispartei seljataga, selle teadmata poleks üksikud tegelased hakanud kaubandus-tööstuskoja esindajatega kokkuleppeid sõlmima, ja kui hariduse- ja sotsiaalministeerium ning vabariigi valitsus oleks püsima jäänud selle eelnõu juurde, mis ta poolt trükitult riigikogule esitati. Rühmal ei läinud kõige paremale tahtmisele vaata-

mata enam korda eelnõu riigikogule esitatud kujul läbi viia. Siin ja tööaja seaduse juures sai teoks Eesti sotsiaalseadusandluses omapärane talitusviis: riigikogule esitatud seaduseelnõu muudeti ministeeriumi ja valitsuse nõusolekul tunduvalt ja vastavalt kaubandus-tööstuskoja seisukohtadele, kuigi kaubandus-tööstuskojas eneses sisemised lahkkelid valitsesid ja osa sinna kuuluvaid tööstureid oma nõudmistega iseseisvalt esinesid, näiteks väiketöösturid. Kaubandus-tööstuskoda oma senise tegevusega ja sisemiste vastoludega ei oleks väärinud seda mõju, mis tal oli. Kõige selle tagajärg — seegi seadus võttis arutuse kestel võrreldes eelnõuga sõutu teise ilme. Nende asjaolude märkimine on Eesti töölisliikumise ja sotsiaalseadusandluse ajaloo jaoks seisukohalt tarvilik.

III.

Uue seaduse ulatus.

Uue seaduse § 1 järgi kõigis tööstuslikkudes käitistes, mis asutatud vähemalt kolmeks kuuks ja kus on vähemalt 25 töolist, asutatakse tööliskonna asutised tööliste huvide kaitseks ning nende majanduslikkude olude paremale järjele tõstmiseks ja käitise arendamisele kaasaaitamiseks.

Tööstuslikud käitised loetletakse vastavalt konventsioonile, nagu need näiteks õnnetuskindlustuse ja laste-, alaealiste ja naiste töökaitse seaduses.

Välja on jäetud kaitsevæeasutiste tehased ja töökojad.

Käitistes, kus töö on üle 100 töölise, asutatakse töölisnõukogu, kes on üldkogu täitvaks ja ühtlasi jooksvaid asju ajavaks organiks ning esindajaks läbikäimisel tööandjatega, kutseasutistega ja riigi- ja omavalitsuasutustega (§ 5). Käitistes, kus töötab 25—100 töolist, asendab töölisnõukogu töölisvanem.

Võrreldes seni maksva „põhjuskirjaga“ on siin järgmised tähtsamad muudatused:

1) Võis töölisvanemat valida ettevõttes, kus oli 10 töolist, nüüd alates 25-st. Selle tagajärjel, näiteks Tartus, üle 10 ettevõttes kaotavad töölisvanemad oma senise seadusliku aluse, sa-

muti ka mujal. Nagu selgus, oli 25 tingitud vaid kokkuleppel liig järgiandmisest. Töösturite esindus põlnud sellest nii väga huvitatud, vaid avaldasid hiljem, seaduse arutamise ajal nõusoleku 15-le. Selle vea parandamata jätmine on tingitud vaid unustamisega. Arvatavasti juba sügisel, kui riigikogu kokku tuleb, võetakse 25 asemele 15. Loomulik, kui ka vähemates ettevõtetes oleksid töölisvanemad, kas või ilma seadusliku aluseta seni, kuni seadust ka nende kohta laiendatakse.

2) Töölisvanema valimine on seotud käitise vähemalt 3-ks kuuks asutamisega. Kui arvesse võtta ka § 13 nõudmist, mille järgi valitavad on kõik käitise töölised, kes kuuluvad Eesti kodakondsusse, kel on valimisõigus riigikogu valimistel ja kes on valimispäeval vanemad kui 24 aastat ning töötavad vähemalt kuus kuud samas käitises ja vähemalt kaks aastat samas tööharus, siis tähendab see sisult hooaja-töölaladel töölisvanemate mittevalimist. Võtame näiteks riikliku turbatööstuse Ellamaal. Ta harilik tööliste arv on umbes sada, hooajal tõuseb kolmeks kuuks 300—500 peale. 100 alalise töölise kohta valitakse vanem. Alalistest töolistest erinevad oma töötingimuste poolest tunduvalt hooajatöölised, kellel kahtlemata peaks ka vanem olema. Ettevõtte ise on asutatud kauemaks ajaks kui kolm kuud. Tuleks valida ka siis, kui tööliste arv tõuseb hooaja tööde arvel, töölisvanemaid vastavalt juurde. Hooaja töölised — 200—400, siiski oma keskelt esindust ei saa, sest — nad pole harilikult 6 kuud samas käitises töötanud. § 13 piirab kandidaatide arvu nii tunduvalt, et võib juhtuda, et neid, kes nõuetele vastavad, polegi. Tuleb siis hooajatöölistel vahest valida omale vanem alaliste tööliste keskelt. Nende töötingimused on aga nii erinevad, et seda seisukorda õiglaseks ei saa pidada.

3) Kaitsevæe töökodade, arsenaali, rätsepätöötubade jne. väljajätmine pole põhjendatud. Ka siin on töölisvanem kui tööliste esindaja tarvilik. Need tööstusettevõtted ei erine omavalitsuste ja era-, ega ka teistest riiklikkudest ettevõtetest. Nende kohta peaksid maksma samad töökaitsemäärused ja sama järevalve.

IV.

Töölisvanema kaitse.

§§-e, mis käsitavad töölisnõukogu, valimise korda, asjaajamist, volituste lõpetamist, töölisvanemat, tööliste üldkogu, tööliste erikogu jne. — vaatleme järgmistes numbrites.

Seaduse tähtsam osa, mis peab senise paberlise seaduse tegema seaduseks, mis lihast ja verest, muidugi ka luust, on — *kaitse-eeskirjad*. Nende ülesanne on anda töölisvanemale seaduslikku kaitset, ka selle tagakiusamise vastu, mis seni mõnel pool neile osaks saanud.

See oli seni maksva „põhjuskirja“ kõige nõrgem külg, ta peapuudus.

§ 55 järgi tööandjale on keelatud takistada töölisnõukogu liikme või töölisvanema valimisi, samuti ka takistada nende ametiasjade ajamist. Karistus on rahukohtu nuhtluseaduse § 51¹⁰ järgi: arestiga kuni kolme kuuni või vangistusega ühest kuust kuni kolme kuuni. Arvesse võttes kohtupraktikat pagarite ootöö keelu ja teiste töökaitse seaduste rikkumise eest karistamises, määratakse vistist ka siingi miinimum. Aresti juures on miinimum 1 päev. Aga see on ju kooskõlas karistussüsteemiga ning paratamatu nähe.

§ 56 järgi töölisnõukogu liikmete töölepingu murdmiseks on vaja töölisnõukogu eelluba. Töölisvanema töölepingu võib murda tööliste üldkogu nõusolekul. Eelluba ega nõusolekut ei ole tarvis käesoleva seaduse § 39 punktides 1—6 ettenähtud juhtudel.

§ 39 on: Töölisnõukogu liikmete ja töölisvanema volitused lõpevad:

1) käesoleva seaduse § 11 tähendatud aja möödumisel;

2) kui nõukogu liige või töölisvanem paneb maha oma volitused või kaotab valimisõiguse riigikogu valimistel;

3) kui kaitise valdaja murrab nõukogu liikme või töölisvanema teenistuselepingu Tööstusliku tööseaduse (V. S. K. XI k. 2 j. 1913. a. väljaanne) § 62 punktides 1 ja 3—6 ettenähtud põhjustel, kuid juhul, kui kohus leiab nõukogu liikme või töölisvanema kaebuse lepingu murdmise kohta põhjendatud olevat, jääb nõukogu liige või töölisvanem sellesse ametisse edasi kuni volituste lõppemiseni;

4) terve kaitise või selle osa likvi-

deerimise puhul, kus töötab nõukogu liige või töölisvanem;

5) terve kaitise või selle osa tegevuse ajutise seisaku puhul, kus töötab nõukogu liige või töölisvanem, kui seisak kestab vähemalt üks kuu;

6) kui nõukogu liige või töölisvanem lahkub omal soovil kaitise teenistusest, ja

7) kui tööandja murrab nõukogu liikme töölepingu töölisnõukogu, tööliste üldkogu või lepitusasutise loal.

Vaatame neid töölisvanema lahku-misevõimalusi vähemalt.

P. 1. — § 11 tähendatud tähtaeg on 1 aasta.

P. 3. — tööst. tööseaduse § 62 ütleb, et teenistuslepingut võib ettevõtte juhataja murda, see on — töölisvanemat vallandada:

p. 1) töölise mitteilmumisel tööle üle kolme päeva ühtejärgi või kokku üle kuue päeva kuus, ilma kaaluvate põhjusteta; (näiteks streiki, kui see kaotatud, ei loeta kaaluvaks põhjuseks.)

p. 3) töölise võtmisel ülekuulamise ja kohtu alla sarnastes süütegudes, mis toovad enesega kaasa mitte vähem kui türmikaristuse;

p. 4) töölise tooruse või halva ülespidamise pärast, kui see ettevõtte varanduslistele huvidele kahjulikuks või mõnele isikule ettevõtte juhatajast ehk tööülevaatajatele kardetavaks osutub, ja 5) töölise juures külgehakkava haiguse ilmsiks tulekul.

P. 4 tähendatud halva ülespidamise hulka kuulub muuseas tulega ettevõtte ümberkäimine, samuti ka tubakasuitsetamine ja tuletikkude, piibu ja paberosside enese juures hoidmine neis ettevõtte ruumides, mis ettevõtete valdajate sundmäärustes tähendatud.

Töölisel, kes selle §-i põhjal vallandatud, on õigus lepingu murdmise üle kohtus kaebalusega esineda ja kahjutasu nõuda.

Punkt 6-ndat, millele ka kaitisvanemate seaduse § 39 viiab, tööstusliku töö seaduse § 62-s üldse veel ei ole.

Ei ole tööst. töö seaduse järgi veel sugugi selge, mis k. s. § 39 p. 4 nimetatud kaitise osa likvideerimise all mõtelda.

Nii on siis töölisvanema suhtes tööstusl. tööseaduse § 62-s tööliste vallandamise kohta loetletud põhjustest erand

tehtud vaid p. 2-s: Käitisvanema mitteilmumine tööle üle kahe nädala ühtejärgi *kaaluvatel põhjustel*. Peale selle on eelluba või nõusolekut tarvis T. t. s. § 61 ettenähtud põhjusteta vallandamisel, mis sünnib 2-nädalalise etteütle misega.

Kaaluvateks põhjusteks loetakse: haigus ja õnnetusjuht, kui selle kaasas käib töövõime kaotus, veeuputus, mis takistab tööle tulekut, vägivaldne töölemineku takistamine ja muud sellased takistavad põhjused. Neil puhkudel on tarvis töölisvanema vallandamiseks töölisnõukogu eelluba ja tööliste üldkogu nõusolekut. Teistel juhtudel, välja arvatud T. t. s. § 61 p. 4 ja § 62 p. 2, mis tööst. tööseaduses tööliste vallandamise kohta ette nähtud, seda eelluba ja nõusolekut tarvis pole.

Kui eelluba *või* nõusolekut ei ole, annab tööinspektor asja lahendada viiest liikmest koosnevale lepitusasutisele: neist 2 tööliste ja 2 tööandjate esindajat ning üks erapooletu.

Kui erapooletu valimises ei jõua pooled kokkuleppele, nimetab selle haridus- ja sotsiaalminister. Kui üks pooltest ei vali või ei nimeta esindajaid, otsustatakse küsimus ilma selleta.

Enne kui lepitusasutis moodustatud saab, võib kuluda: tööinspektorile teatamine — X päeva, tööinspektori korraldus valimiseks — 3 päeva, esindajate valimine — 7 päeva, nende nimede teatamine inspektorile 1 p., esindajate kokkukutsumine valimiseks — 3 päeva,

otsuse tegemine — X päeva, seega: X+3+7+1+3+X päeva. Nii võib otsuse tegemine venida õige pikaks.

Lepitusasutise otsuse peale võib edasi kaevata haridus- ja sotsiaalministrile seitsme päeva jooksul, arvates lepitusasutise otsuse tegemise päevast.

Nii on siis sanktsiooniks töölisvanema vallandamise kohta antud paragrahvide suhtes — ministri otsus. Seadusevastase vallandamise kohta seaduses karistusnorme pole.

Tööstusuliku tööseaduse § 62 märkus 2 põhjal on töölisel ebaseadusliku vallandamise puhul õigus kuu aja jooksul kohtule kaebtust esitada.

Uus seadus sisaldab § 58-s lepitusasutiste algidusid, kas selle väljaarendamine tarvilik on, või tulevad luua tööstuskohtud, see on veel lahtine küsimus, kuigi on asutud lepitusasutise teele — kohtuinstantsse asetades haridus- ja sotsiaalministri otsusega.

§ 59 on järgi on tööandjale keelatud vähendada töölisnõukogu liikme või töölisvanema töötasu nende ametis olemise ajal, seada sisse töötasu arvutamise uusi aluseid, vähendada nädalalööpäevade või ööpäevaste töötundide arvu, arvatud välja juhud, mil see sünnib käitise või selle osa kõigi tööliste suhtes — on küll sisult väga oluline, kuid kahjuks vaid paberline, nagu „põhjuskiri“, § lihata ja vereta, sest — puudub sanktsioon.

Sama kaitse on maksev ka valimiskomisjoni liigete kohta.

(Pooleli.)

Töötervishoidlisi päevamuresid.

Dr. H. J.

Töö edukust garanteerib tööliste tervishoid. Selle all oleks arvatud kõigepealt: 1) *vastavate võimetega tööliste soetamine vastavale tööle tehastes*, 2) *vastavate sanitaarselt vastuvõtavate tööruumide muretsemine tööliste töötamisel*, 3) *vastavate kodude ehitamine töölistele*, kus nad sobiva palga ja töötundide arvu juures vabrikus võiks pärast tööd korralikult süüa, puhata, magada. Ses suhtes vajame sanitaarselt normeeritud tehaseid, kui ka tööliste kodusid, kusjuures esimese tähtsus suundub eesrinnas tööliste enese

tervisele, teise oma aga töölisperekonna tervisele, nakkushaigustele piiripanele viimases jne.

Vastavate võimetega tööliste leida tehastesse pole sugugi alati kerge asi. Ei tohiks ka kõige laiematele ringkondadele tundmatu olla, et n. n. *psühotehniliste ja füsioloogiliste elukutse nõuandepunktide* näol on välismaadel saadud kätte suuri tagajärgi. Meie oludes, kus see veel täiesti tegemata, oleks siin niigi edasi jõutud, kui me tööinspektorid siin rohkem senisest oma võimete seisukohalt ära teeks. Tegelik

arstina tean mitu juhtu, kus tehase omanik palkas pool-muidu tööliseks mõne noore, põlemise järele kokkukasvanud näppudega töölise, see oma kätt saamatuse tagajärjel masina vahele mitu korda ajas, kord saag tal näpu otsast lõikas, — siis mu poole pööras, et ma näpu otsa õmbleks vabrikuaniku isiklikul kulul.

Tööinspektorid peaksid kõik vabrikutöölisi ses suhtes läbi vaatama, et sarnaseid juhte ei korduks mujal: tutvunedes iga neile alluva vabriku sisseseadega, peaksid nad ka tööliste käsa, nende elavaid tööriistu ka tähele panema, mis siin kõige olulisemaks on.

Loomulik oleks muidugi, kui mõni inspektoritest omaks arstiteadusliku hariduse. On tähtis tööliste valikus tehastele ka see, et teatavate põlvete vältel mõned pered vastavat tööd on teinud. Teada on ju, et heast sepast, kes alati kuumas töötab, kunagi ei saa sama head kalameest, kes sügised läbi alati külmas ja rõskuses töötab; madaliku elanik ei kõlba mägestiku elanikuks jne. Kui vanaisa, isa juba vastavat tööd on teinud, siis õpetab ta aegsasti ka oma poega vastava kutse äraõppimisele, mis kergendab kasvava poja tööd, kui ta kord täisealisena tööle ja kutseomandamisele peab end ettevalmistama.

Ühest kutsest aga teise üle minna osutub igalpool töö produktiivsuse ja intensiteedi peale mitte sugugi ilmsüütult, küll aga kahjulikult. Tööga peab *harjuma, harjumus olulisema tähtsusega nimetöös ongi!*

Harjumusega võib oma lihaste jõudu suuresti arendada, — see tõde on maksev nii igapäevasele tööle, kui ka n. n. „ajaviitetööle“ ehk spordile. Riivame siin üksi möödaminnes üht hiljuti hukkunud Helsingi ülikooli füsioloogia prof. Tiegerstedti tööd, mis praegu-öeldule helgeks illustratsiooniks on. Katse seisis järgmises. Ta laskis üht meest 2-kilogrammelist raskust maast kahe käega ülesse tõsta ja nii kõrgele, kui võimalik. Sarnaseid tõstmisi tuli korrata tõstjal 2-sekundilise taktiga kuni väsimuseni. Kui tõstja end väsinuks tunnistas, tehti 3 min. vaheaeg. Seejärel hakkas tõstja uuesti tõstma kuni uue väsimuseni sama tõste taktis. Sarnaseid tõsteseansse laskis teha ta

vastaval tõstjal 20 korda päevas.

Teatavasti saab sarnast kehalist tööd (täpselt öeldud: mehaanilist tööjõudu) ära määrata lihtsa valemi järele, kus raskus kilogrammides korratakse tõste kõrgusele, ütleme, et katsetav isik tõstis iga korraga oma 2 kg. raskust, maapealt otse ülesse arvates, 1,5 meetrile, — siis osutuks siin iga tõstega ärakulutatuks mehaaniliseks jõuks $2 \text{ kg.} \times 1,5 \text{ m.} = 3 \text{ m. kg.}$, see on võrdseks 3 meeter-kilogrammile.

Väljaarvates päeva kohta (üalnimeetatud viisil kättesaadud) mehaanilist jõudu (mida arendada suutis katsetatav) selgus, et see tõusis 4000 m.-kg. Prof. Tiegerstedt kordas teisel päeval sama katset; selgus, et sama katsetatav suutis tõsta üksi 2000 m.-kg., — see on poole vähem. Katseid jätkati ikka edasi. Selgus, et kolmandal päeval (samad tingimused) töövõime ületas 2000 m.-kg. 11 päeval oli vastav mehaaniline tööjõud juba, nagu esimesel päevalgi 4000 m.-kg. Seejärel hakkab võime hiilgavalt igapäevaga kasvama, — vastava tööga harjus ära tõstja tööline. 50 katsepäeval suutis tõstja juba arendada sarnast jõudu, mis vastas 28.000 m.-kg.!

Sellejärele tehti ühenädaline vaheaeg. Selgus, et tõstja võime langes, — viimasel 50 harjutuspäeval ülesnäidatud rekordivõimest 28.000 m.-kg., suutis ta arendada üksi veel $\frac{1}{4}$. Nüüd lubati talle üksi kord ühes nädalas sama harjutusi läbi viia; selgus, et niikaua, kui ta ainult kord nädalas seda harjutust läbi viis, ta mehaaniline tööjõud jäigi püsima viimasele, s. o. $\frac{1}{4}$ -dikule 28.000 meeterkilogrammist. Teatavasti langeb see arvestus kokku ka elukutseliste raskustõstjatega, kes, et oma ($\frac{1}{4}$) jõudu alal hoida, tavaliselt üksi nädalas kord harjutavad.

Kuid üalnimeetatud katsetamised ei lõppenud veel sellega. Prof. Tiegerstedt tegi katsetatavaga 2-nädalalise vaheaja. Nüüd selgus, et mehaaniline töö langes juba 10.560 m.-kg., s. o. 37% sellest hulgast, mida arendas ta kord oma 50. katsepäeval, esimesest päevast peale arvates, mis vastas teatavasti 28.000 m.-kg.

Kahekuulise vaheaja järele langes töövõime 8.126 m.-kg., s. o. 29% endisest 28.000 m.-kg. Viimane (8.126

m.-kg.) on teatavasti ainult 2 korda veel suurem, kui see tööhulk, mida arendas töstja esimesel päeval, milline vastas teatavasti 4000 m.-kg. — Siit selgub siis hästi selgesti, kuivõrt tähtsaks osutub harjumus meile, mis peab vahelduma ka sobiva puhkusega.

Välismaadel on igas riigis n. n. *tööstäsioloogilised laboratooriumid* (Kaiser Wilhelm Institut für Arbeitsphysiologie, Berlin, juhataja prof. Dr. Edgar Atzler), kus vastavaid töölisi ja sportlasi võib igal ajal kontrollida.

Meil pole ei kaitseväge ega teised ministereeriumid sellele mitte mõelnud, —

reneb naha tegevus, high eristub rohkem. Südamelöökkide arv võib tõusta töötajatel tihti 120 ehk langeda kuni 40—50-ni, vastavalt töö intensiteedile, iseäraldustele, — see on südame kohanimisvõimele vastavatele ülepingutustele. Kui aga jälle ainult teha küürus istumisetööd, siis muutub ainetevahetus loiumaks, soolte tegevus lõdveneb (atonia), vereringvool kõhukoopas muutub aeglasemaks jne. Ei ole senini kuulnud, et mõni tehase arst oleks ses suhtes me töölistkonda kord ka uurinud, ega selleks keegi neid kohustanudki. Kuid just meie tänapäeva vabrikurars-

=====
*Moodne turnisaal Saksamaal
Kematenis.*

Saksamaal on rohkesti linnasid, kelle valitsustes töölistel suur mõju. Need linnad püüavad sotsiaalülesandeid täita ja püstitavad uusi ehitisi rahva tarvis: varjupaike, laste- ja emadekodusid, suupelusasutisi, turnisaale jne., aga ka moodsaid elumaju tööliste tarvis.

=====
kaitseväes on aga sellevastu küllalt rohkesti arste ja kindraleid ilma ühegi spordiarstitaagi.

Edasi pole meie tehastele valitud töertvishoiust huvitatud arste; — ühe kohapealse arsti kõnetunnist osa võttes, nägin, kuidas ta otse ülekoormatud sai vabrikutööliste hulkadest, sest oli ta nende usaldusarst! — Vastavate tööliste tervisliseks kontrolliks peaks meil küll rohkem aega ja arste olema!

Töö mõjul sünnib teatavasti kehas elavam ainetevahetus. Vastuvõetavate toitute ja kopsude tegevusel lihtsustamine ja viimastest uute rakkude ülesehitamine sünnib siin energilisemalt. Kuna vastuvõetavatest toitudest eesrinna saavad lihtsustatud (dissimilatio) mitte lämmastikku sisaldavad toiduained (jahu ja rasvaained), siis tekib selle tulemusena kudedesse ka rohkesti söehapugaasi ning vett. Tavalisest tugevama töö juures kasvab väljahingatava söehapugaasi hulk ja sissehingatava hapniku hulk 40 ja rohkem protsendi võrra. Ühes sellega suu-

tid peaksid veel rohkem siin ära tegema.

Töövõimet hinnatakse tavaliselt ka teise mõõduga: nõutakse, et tubli mehe tööjõud vastaks $\frac{1}{7}$ hobuse tööjõule. „Hobuse tööjõuks“ nimetatakse vastavalt seda jõudu, mis end avaldab sel korral, kui 75 kilogrammi tõsta 1 sekundi vältel 1 meetri kõrgusele.

Üldiselt on ju teada, rääkides kilogrammomeetrilise valemiga keeles, et inimene kogu oma keha võimetega peaks suutma arendada ööpäeva kohta mehhaanilist jõudu, mis vastaks keskmiselt 375.000 m.-kg., — seda saaksime arendada ka käiguga, näiteks, 75 kilogrammi raskuse juures 10 tundi käies, igas tunnis 5000 m. ära tehes, — see teeks välja: $75 \times 10 \times 5000 = 375.000$ meeterkilogrammi.

Prof. F. Erismanni järele võib tööd ainult siis edukalt läbi viia, kui potentiaalne energia meie inimkehas saab vastavalt toetatud 1) toitudega, vastaval kellaajal, teiselt poolt 2) vastava puhkusega.

Prof. Kraepelin tähendab, et töö-

võime languse ajal tuleb ilmsiks ka ühekordne tähelepanu võime langemine. Prof. Mosso (Itaalia) tähendas samuti XIX sajandil, et n. n. kehalise ja vaimlise, lihaste ja n. n. ergukavalise väsimuse avalduste vahel on palju tihedalt seotud ühissümptome.

Samuti on äranäidatud, et n. n. vaimlisest tööst tekkinud väsimuse juures ka lihased nõrgenevad — lõtvuvad, kui aga puhata, liikuda natuke, tulevad tähelepanu, lihasevõime jne. uuesti tagasi. Seletada tuleb seda sellega, et me lihased saavad oma tegevuses närvikava poolt juhitud, — kui viimased, neid kontrollivad juhed väsivad, — siis väsib selle tagajärjel ka lihaste võime ja nende elastsiteet, teiselt poolt võivad närvikava ülepingutava töö tagajärjel sedapuhku ilmsiks tulnud kahjulikud produktid lihaseid mürgitada.

Sama seadused on maksvad ka kehalise töö kohta: äraväsitatud lihased võivad mürgitada ergujuhte, närvikava, inimene kaotab tähelepanu jne.

Väsimus oleneb teatavasti ka töö pikkusest, töö iselaadist ja töölise puhtisiklistest omadustest; ka sugupoolel, vanadusastel, üldtervisel seisukorral on siin mõndagi kaasa öelda. Ka tuleks mainida kliimaatilisi ja ilmastiku, aastaaja jne. toimeid väsimuse ilmsikstulekul.

Üldiselt on aga teada, et juba 5-tunnilise töö järele, arvates töö algust kell 7 hommiku, s. o. siis kella 12 päevaks, töövõime 65% langeb, ½ tundi lõunavaheajaga pidades aga uuesti vähe tõusma hakkab, et siis, võttes 8-tunnist tööpäeva (lõunat siia mitte hulka arvates) aluseks, ½ kogu tööjõu hulga k. ¼ p. l. langeda.

Tehaste ja tööproduktiivsuse seisukohalt ühelt poolt, töölisele enestele teiselt poolt osutub sarnane vaheaeg seega õigustatuks.

Suureks paheks me töölise tervishoius osutub see, et *me tehased osutuvad sanitaarselt tihti halbadeks*. Vabrikuristide, tööinspeksiooni ülesandeks peaks olema vahete vahel vabrikuristide õhku analüüsida CO₂, tolmu koosseisu, veeauru, relatiivse niiskuse jne. suhtes, ehk anda neid laboratooriumidele analüüsiks. Tööinspektoritel peaksid albumid olema kõikide tööettevõtete ruumide fotograafiliste ülevõtete, ka

kusjuures vastavad mõõdud tubade pikkuse jne. kohta oleksid täpsusteni märgitud. Siinsamas ka töötajate hulk, et vabrikurist võiks vastavat õhuhulka iga töölise peale välja arvata. Samuti olgu siia märgitud akende suurus, ventilatsioon jne. Kui me ministeeriumitel pole seks ette nähtud oma tööinspektorite hulgast ühtegi jõudu, siis peaks seks vabrikuriste kohustama ehk väljastpoolt sinna arste palkama. Väljamaa võiks selles uuesti meile eeskujuna pakkuda.

Edasi, vabrikute juhatajatele peab see kord selgeks saama, et *tööline siis üksi kõige energilisemalt töötada suudab, kui tal puhas (tiisikus!), soe valge korter on ja natukene süüa oleks, kuid seda korralikult iga päev*. Tiisikusidusid leidub 95%-il kõigist inimestest, halvad sanitaarsed olud vabrikus ja töölise kodudes aitavad sellel haigusel õitsele lüüa, — vabrikus meie tänapäeva korralduste juures ei pruugi seda töölise juures sugugi kohe näha, *töölise töövõime langeb töö juures tähelepanematult*, kuna sanitaarselt vähe inimlikumas korteris ja söögi juures ta oleks võinud tehaseid palju rohkem aidata.

Ka peaks tehaste juhatus sellest rõõmu tundma, et tööline arstlikes küsimustes vähe haritud oleks. Seks tuleks töölisele ja tehaste omanikkudelt ehk edaspidi vastavaid teadmisi, — enne tehase avamise luba andmist — nõutama.

Puuduvad tehastes kõigepealt plakatid kardinaalsemate näpunäidetega *isiklike tervishoiu* kohta. Nimetame siin mõningaid: küünealused enne sööki puhtaks nühkida, hambad pärast õhtusööki puhtaks loputada, edasi: on tarvilik korralikkus elus, töös, söögiaegades, ülestõusmises ja magamaminekises, — kõik sündigu *harjutud* kellaajal.

Edasi ka tiisikuse ja suhuhaiguste laialilagunemise vastu näpunäiteid peaks siin olema. Meil on Eestis ju olemas Tervishoiu Muuseum, Punane Rist jne., — need asutised aitaksid kas või ilma siin, — kui leiduks üksi korraldavat kätt.

Ka osutuksid siin väga tähtsaks igasse vabrikusse mahutada vastavalt ta ülesannetele vastav tabel professionaalhaiguste üle. Edasi meie seadus-

andluse alalt need üksi kõige tähtsamad kohad, mis puudutavad laste- ja naistekaitset, invaliidide-, vanade- ja töökaitset jne. Peaks leiduma mõni käsiraamatukene, kus mõndagi kirjutatud oleks sotsiaalkindlustusest, haiguste vastu kindlustusest, kindlustusest surma vastu, õnnetuste vastu, võitlemisest tolmuga jne.

Tööliskonna ja tööandjate vahel

peaks valitsema siin ühine tervist ja kasu leida tahtev joon. Peaks palju rohkem siin leiduma inimlikkust, inimlikkust ja veel kord inimlikkust. Ka peaks kusagilt hästi kättesaadav olema meil maksev määrustik töökaitse seaduste üle tööasutustes.

Üldiselt vajaksime siin mitmeti kaudemale ulatavat töökava ja inspeksiooni.

Tööõnnetuse vastu kindlustamise küsimusi.

Kas haigekassa on kohustatud punast õnnetusjuhtumislehte välja andma?

Karl Lukk, Tartu üldhaigekassa asjaajaja.

Paide ühise Haigekassa juhatus pööras Eestimaa Haigekassade Liidu poole järelepärimisega, kes peab kandma tööõnnetuse puhul tööasutuse poolt väljaantava punase õnnetusjuhtumislehte trükikulud.

Senini varustas tööasutusi vastavate plakkettidega Eesti Tööliste Kinnitushisus. Kuid nüüd on ta sellest loobunud ja seletanud, et neid tuleb haigekassal trükkida lasta omal arvel ja nendega tööasutusi varustada, ühtlasi ära märkida neid kohustusi, mis ühel kui teisel täita tööõnnetuse puhul.

Tööstusliku tööseadustiku § 407 järele on vigasaanu kohustatud, kui tema tervisline seisukord seda ei takista, õnnetusjuhusel ettevõtte juhatajale viibimata teatama. Sama T. T. S. § 407 nõudel on tööasutuse valdaja ehk juhataja kohustatud juhusest teatama lähemale politseiasutusele ja kinnitushisusele ehk selle volinikule. „Riigi Teataja“ nr. 87, 1923. a. avaldatud tööhoolekandeministri määruse järele tuleb juhusest teatada ka vastava jaoskonna tööinspektorile. Viimase teadaande vorm on samas „Riigi Teataja“ numbris avaldatud. Nii siis tuleb juhusest teatada kolmele asutusele: politseile, kinnitushisusele ja tööinspektorile. Juhuse kohta seab politsei protokoll kokku vastavalt T. T. S. § 412 nõudele. Protokoll kokkuseadmise juurde kutsub politsei ettevõtte juhataja, vigasaanu, kinnitushisuse voliniku, arsti või kui viimast võimalik ei ole kutsuda, siis velskeri ja õnnetus-

juhtumise pealtnägijad. Mõne nimetatud isiku ilmumata jäämine ei takista protokoll kokkuseadmist. Protokoll loetakse ette ja kirjutatakse protokoll koostamise juures olnud isikute poolt alla. Nii siis on politseile, tööinspektorile ja kinnitushisusele tööõnnetusest teatamise kohustus pandud tööandja peale.

Tööinspektorile tööõnnetuse kohta antava teatelehe plakkette saab tööinspektoreilt vastava tasu eest. Kinnitushisusele saadetava teatelehe annab Kinnitushisus tööasutustele välja tasuta. Politsei saab oma protokoll koostamiseks tarviliku kirjutusmaterjali oma ametikohast. Need on kohustused, mis haigekassal täita ei ole, ega ole haigekassal nende kohustuste puhul mingisuguseid kulusid kanda.

Haigekassa on aga siiski huvitatud sellest, et iga õnnetusjuhusel protokoll koostataks ja vastavad teadaanded saadetaks eelnimetatud asutustele. On huvitatud sellest, et iga õnnetusjuhus fikseeritud saaks, nii et hiljem kinnitushisuselt ehk tööasutusest vigasaanule maksetud summade tagasinõudmisel vastuaidlusi ei oleks.

Esimese kolmeteistkümne nädala jooksul tuleb haigekassal Kinnitushisuse alla kuuluvale vigasaanule haiguseraha maksta — kinnitushisuse arvel. Sellega algab vahekord vigasaanu ja haigekassa vahel.

Abiraha saamiseks tuleb vigasaanul esitada haigekassale vastav arstline tõendus. Missugust kuju see tõendus

kannab, see ei ole tähtis. Tunnistus peab sisaldama töövõimetuse põhjuse, diagnoosi ja töövõimetuse vältuse ja see on ka õieti kõik. Haigekassa põhikiri ega Tööstuslik tööseadus ei anna siin mingisuguseid eeskirju. Haigekassa põhikiri nõuab ainult seda, et andmed töövõimetuse põhjuse kohta sarnased oleks, et nende põhjal sarnast aasta-aruanne koostada võimalik oleks, mille kuju Kinnituspõhikogu poolt kindlaks määratud.

Arstliku tunnistuse põhjal on selge töövõimetuse põhjus ja selle vältus. Tööasutuselt saadud palgaandmetel arvestatakse abiraha summa välja. Haigekontrolli kaudu selgitatakse, et vigasaanu ei ole sellel ajavahemikul tööd teinud, mille jooksul temale abiraha maksetakse. Kui haigekassa juhatusel need andmed olemas, kinnitab tema abiraha väljamaksmiseks. Kassaliige kviteerib haiguseraha kättesaamist. Kas kõik eelnimetatud andmed paigutatakse ühele paberile, või tarvitatakse selleks mitut paberit, see on otstarbekohasuse küsimus.

Kuni 1927. aasta alguseni tarvitas iga haigekassa eelnimetatud toiminguks samas haigekassas ajajooksul välja kujunenud korda. Lihtpaberit selleks enamasti ei tarvitatud. Kasutati selleks „haiguselehte“, millel kõik abiraha määramiseks tarvilised andmed koostatud, nagu andmed isiku kohta, arsti märkused, tööasutuse tõendus töölt äraoleku kohta, kontrolli teated, abiraha arvestus, juhatus otsus ja kviitung haiguseraha kättesaamise kohta. Suuremates haigekassades olid ja on ka praegu tarvitusel mitmevärvilised haiguselehed, et kergem haiguselehti tarvituse korral grupeerida.

1927. aasta algul töötas Eesti Tööliste Kinnitushisus välja määrused õnnetusjuhtumistest teatamise korra kohta, milles üles seati nõudmine punase õnnetusjuhtumislehe väljaandmise kohta vigasaanule, pannes ka selle kohustuse tööasutuse valdaja ehk juhataja peale. Määrus lasti kinnitada vanemal tööinspektoril, paljundati ja saadeti tööasutustele laiali — ülespanemiseks tööruumesse ja käimiseks määruse nõuete järele.

Ka haigekassadele saadeti teadmiseks. Määruse maksmapaneku eesmärgiks

oli vähendada tööõnnetuste arvu, kuna Eesti Tööliste Kinnitushisuse juhtivatel tegelastel oli arvamine tekkinud, nagu püüaks haigekassad harilikke haigusi viia tööõnnetuste alla, millega haiguseraha oleks kandnud mitte haigekassa, vaid kinnitushisus. Sellest ka tingitud „teadaande“ nõue, et kui õnnetusjuhusel 48 tunni jooksul tööjuhatusetele teatatud ei ole, siis vigasaanule enesele tuli sekeldusi ja igasuguseid raskendavaid toiminguid, et õnnetusjuhusel tõendada.

See kinnitushisuse poolt maksmapandud korraldus tööõnnetuste arvu vähendanud ei ole, nagu seda näha kinnitushisuse aruannetest. Kui tööõnnetuste sageduse tõelikeks põhjusiks on viletsad töötingimused, vananenud tööasutuste sisseseeded puudulikkude kaitseabinõudega ja madalad tööpalgad kõigi sellega kaasaskäivate pahedega, siis on igasugused tööõnnetuste teatamise korra raskendamised otstarbetud ja ei anna oodatud tagajärgi.

Eesti Tööliste Kinnitushisuse poolt laialisaadatud teadaande sisu oli järgmine, mida toome sõnasõnalt:

„I. Teadaanne töölistele, ametnikkudele ja teistele palgalistele isikutele õnnetusjuhtumiste puhul.

1. Kõik töölised ja ametnikud on kohustatud viibimata teatama ettevõtte juhatajale ehk tema asemikule igast õnnetusest, mis nendega töö juures on juhtunud, välja arvatud kordadel, kus terviseline seisukord seda ei luba (Tööst. töö seaduse § 407).

2. Ei teata vigasaanu ettevõtte juhatajale ehk tema asemikule juhtunud õnnetusest 48 tunni jooksul peale vigasaamist ehk on vigastus sedavõrd väike, et ettevõtte juhatus seda märgata ei võinud, vabaneb viimane teadaande vastuvõtmise ja Kinnitushisusele edasiandmise kohustusest. Sarnastel juhtumistel jääb vigasaanul õigus pöörduda otsekohe Kinnitushisuse ehk selle voliniku poole tasumaksu nõudmisega kahe aasta jooksul (Tööst. töö seaduse § 419).

3. Kui vigasaanu arstiabi tarvitab, siis peab ta ettevõtte juhataja ehk tema asetäitja, allkirjaga varustatud punase õnnetusjuhtumislehe abiraha saamiseks nõutama, mida vigasaanul arstile tuleb esitada märkuste tegemiseks vigastuse ravimise kestvuse üle. Sarnaste lehtede põhjal maksetakse vigasaanutele abirahad haigekassade kaudu ehk otsekohe Kinnitushisusest välja.

II. Teadaanne ettevõtte juhatajatele õnnetusjuhtumiste puhul.

1. Igast õnnetusjuhtumisest töö juures on ettevõtte juhataja (valdaja või valitseja) kohustatud viibimata teatama Eesti Tööliste

Kinnitusühisusele ehk tema volinikule (Tööstusl. töö seaduse §§ 407 ja 408).

2. Igale vigasaanule, kes arstiabi ja töölt vabastamist tarvitab ja omast vigastusest 48 tunni jooksul on teatanud, on ettevõtja kohustatud välja andma punast õnnetusjuhtumislehte abiraha saamiseks. Tähendatud lehed peavad ettevõtte juhataja poolt alla kirjutatud olema. Ilma allkirjata väljaantud õnnetusjuhtumislehed loetakse maksvuseta.

3. Ei ole vigasaanu ettevõtte juhatajale temaga juhtunud õnnetusest 48 tunni jooksul teatanud (välja arvatud juhtumised, kus vigasaanu terviseline seisukord seda ei luba) ehk on vigastus sedavõrd väike, et ettevõtte juhatust seda ilma eriliselt teatamata märgata ei võinud, tulevad hilisemad teadaanded ettevõtte juhataja poolt rahuldamata jätta. Sarnastel kordadel tuleb vigasaanuid otsekohe Kinnitusühisuse ehk selle voliniku poole juhtida ning keelduda punase õnnetusjuhtumislehe väljaandmisest.

Annab ettevõtte juhataja siiski sarnase lehe välja ja maksab haigekassa tema järele vigasaanule abiraha, jätab Kinnitusühisus omale õiguse niisuguse lehe järele väljamaksumat ettevõtet tagasi nõuda.

Olgu juurde lisatud, et sama teadaande nõudest osa Kinnitusnõukogu poolt hiljem tühistati, kui mitteseadusepärased.

Nagu eelpool toodud teadaandest näha, nõutakse vigasaanult, et tema peab enesele „ettevõtte juhataja ehk tema asetäitja allkirjaga varustatud punase õnnetusjuhtumislehe abiraha saamiseks nõutama“. Kust ja kellelt see leht saadakse, on ütle mata jäetud. Kuid teadaande teises osas, mis määratud ettevõtte juhatajale, on punkt 2 all selgelt öeldud, et „on ettevõtja kohustatud välja andma punast õnnetusjuhtumislehte abiraha saamiseks“, sest „sarnaste lehtede põhjal maksetakse vigasaanutele abirahad haigekassade kauðu ehk otsekohe Kinnitusühisusest välja.“

Eelnimetatud Kinnitusühisuse teadaandega üheskoos saadeti kõigile tööasutustele teatav hulk punaseid „õnnetusjuhtumislehti“ välja — tarvitamiseks tööõnnetuste puhul. Neid lehti on ka hiljemalt tööasutustele tarviduse järele Kinnitusühisuse poolt kätte saadetud.

Ühel ajal eelnimetatud määruse maksmapanemisega saatis Eesti Tööliste Kinnitusühisus ka kõigile haigekassadele teadaande punase õnnetusjuhtumislehe sisseseadmise kohta, millele teatav hulk punaseid haiguselehe plankette juurde lisatud. Haigekassadele samas asjas saadetud kiri ise käib järgmiselt: „Palume haigekassa juhatust siia

juurde lisatud vormi järele punase õnnetusjuhtumislehe abiraha maksmiseks tarvitusele võtta. Tähendatud lehes on peaaesjalikult see muudatus läbi viidud, et leht peab ettevõtte juhataja poolt allkirjutatud saama, mis siia maani mitmes haigekassade õnnetusjuhtumislehtedes ette nähtud ei olnud. Ettevõtte juhataja allkirja puudumine õnnetusjuhtumislehtedel tekitas arusaamatusi ja väärnähtusi abirahade maksmise juures.“

Eesti Tööliste Kinnitusühisuse poolt soovitatud punase haiguselehe tekst erines varemalt suuremates haigekassades tarvitusel olnud lehtedest selle poolest, et tarvitusele võtta soovitatud lehele oli märgitud muuseas ka „õnnetuse kirjeldus“, mis varemalt haiguselehel puudus.

Kuna Eesti Tööliste Kinnitusühisus oma huvidest välja minnes soovis ühtlast „punast õnnetusjuhtumislehte“ kõikides haigekassades maksuma panna ja tööasutusi nende lehtedega varustas, siis ei olnud takistusi nende tarvitusele võtmiseks. Seda enam, et nendel lehtedel tõepoolest see paremus oli, et mõtete lahkuminekuks haigekassade ja Eesti Tööliste Kinnitusühisuse vahel tööõnnetuse tunnustamise asjus vähenesid. Kui juba tööasutuse juhataja allkirjaga varustatud punane õnnetusjuhtumisleht oli tööasutuse poolt välja antud, milles leidis õnnetuse kirjeldus, siis kahtlust enam ei olnud, et õnnetusjuhus on aset leidnud. Oli ära hoitud kirjavahetus õnnetusjuhus selgitamiseks, mis varemalt tihti tarvilikuks osutus. Sama õnnetusjuhtumislehe ainukeseks puuduseks oli andmete puudumine vigasaanu vanaduse kohta, mida nõuab Kinnitusnõukogu poolt maksmapandud Kinnitusühisuse ja haigekassade vahelise arvete õiendamise määrusele juurdelisatud arve kavand.

Nii siis asjakäik.

Eesti Tööliste Kinnitusühisus oma huvidest välja minnes töötas välja ja soovitas haigekassades tarvitusele võtta ühtlast „punast õnnetusjuhtumislehte“, varustas tööasutusi samade õnnetusjuhtumislehe plankettidega ja neid lehti tarvitati.

Kuid nüüd näivad samas küsimuses uued tuuled puhuma hakkavat, nagu seda näha Paide Ühishaigekassa teada-

andest. Eesti Tööliste Kinnitusühisus ei taha enam seda korda tunnustada, mida tema enese poolt soovitatud ja mis üldiselt tarvitusele võetud. Püütakse seletada, et punane õnnetusjuhtumisleht ei ole muud kui abiraha maksmise kviitung, mida haigekassa esimese 13 nädala jooksul omal arvel peab muretsema. Abiraha maksmise kviitung ja „punane õnnetusjuhtumisleht“ on kaks iseasja. „Õnnetusjuhtumisleht“ võib küll kviitungina tarvitada, kuid haigekassa ei ole kohustatud seda tegema.

On võõrastav, kui nüüd nõudma hahatakse, et iga haigekassa varustaks tööasutusi „punaste õnnetusjuhtumislehtedega“ omal arvel. See nõudmine on süüdsusetu ja ei ole millegagi põhjendatud, seda enam, et samade lehtede järele võib abiraha saada ka otsekohe kinnitusühisusest.

Ega Eesti Tööliste Kinnitusühisus, meie oludes väga rikas asutus, ometi ei taha, et peost suhu tegutsevad haigekassad omal arvel temale, Eesti Tööliste Kinnitusühisusele, abiraha maksmise kviitungeid (punaseid õnnetusjuhtumislehti) trükkima hakkaks ka selleks juhuks, kui abiraha ei maksa haigekassa, vaid otseteed Eesti Tööliste Kinnitusühisusest.

Kui haigekassad oma tarvidustest välja minnes tarvilikuks peavad mõnesuguseid muudatusi haiguslehes tarvitusele võtta, siis teevad nemad seda ikkagi omal arvel.

Kui aga Eesti Tööliste Kinnitusühisuse ja haigekassade vahel on leplikult tarvitusele võetud ühine punane haigusleht, siis ei leia meie põhjust, et Eesti Tööliste Kinnitusühisus oma tehtud tööd lõhkuma hakkab mõnetuhandesendilise trükikulude kokkuhoiu pärast.

Ka rahvamajandusliselt ei ole otstarbekohane, et üle 30 haigekassa igaüks üksikult punast haiguslehte trükiks, kuna Kinnitusühisus seda tehes ja neid laiali saates kõikidele haigekassade alla kuuluvatele tööasutustele kuludega palju odavamalt toime tuleb.

Kui Eesti Tööliste Kinnitusühisus loobub tööasutusi varustamast punaste haiguslehtedega, siis on juba ette arvata, et suurem osa meie haigekassa-

dest loobuvad tarvitamast punast haiguslehte, kuna nemad seda tarvitama kohustatud ei ole. Aetakse juba läbi harilikude haiguslehtedega, ehk maksetakse abirahad välja harilikule paberile kirjutatud tõenduste järele.

Kui kinnitusühisus loobub varustamast tööasutusi punaste haiguslehtedega, siis oleks loomulik, et Kinnitusühisus sellest teataks tööasutustele, et nemad vabanevad õnnetusjuhuse puhul punase haiguslehe väljaandmise kohustusest. Seda meie teades tänaseni tehtud ei ole.

Kõigest eelpool toodust tohiks küll ainult üks järeldus selge olla: Haigekassa ei ole kohustatud välja andma punast haiguslehtede plankette ei kassaliikmele ega tööasutuse valdajale. Misugune kuju ja värv on õnnetusjuhuse tõendusel ja misugune sisu, selle kindlaksmääramine on haigekassa oma sisemine asi. Haigekassa võib nende tõenduste kuju, värvi ja sisu ära määrata oma tarviduste kohaselt, võib soovi korral ka Eesti Tööliste Kinnitusühisuse poolt soovitatud „punast õnnetusjuhtumislehte“ tarvitusele võtta, kuid ei ole selleks kohustatud.

Kui Eesti Tööliste Kinnitusühisus leiab, et praegune ühtlane kord „punase õnnetusjuhtumislehte“ tarvitamises on otstarbekohane, siis tuleks senise korra juurde jääda ja Kinnitusühisusel tööasutusi ka edaspidi varustada punaste õnnetusjuhtumislehte plankettidega.

Kui seda korda aga enam otstarbekohaseks ei peeta, siis tuleks sellest kõigile asjaosalistele teatada, et nendel võimalik oleks küsimust lahendada oma nõuete ja huvide seisukohalt.

Kuid meie ei näe põhjust seda korda muuta. Mõnekümnekrooniline kinnitusühisuse kulu aastas on selleks liiga väike põhjus.

Küll on aga Paide ühise Haigekassa ja kinnitusühisuse vahelisel mõtete lahkuminekul sarnane maik juures, et siin on tegemist Eesti Tööliste Kinnitusühisuse järjekordse sammuga, mis astutud selleks, et Kinnitusühisuse ja haigekassade vahelkorda halvendada ja seda kõike ainult mõnekümne krooni pärast.

Haiguskindlustusseaduse eelnõu.

Haiguskindlustuse küsimus on vabariigi valitsuses ja riigikogus arutusel olnud juba Eesti riigi algupäevist, Asutavast Kogust alates. Selle aja kestel on uut eelnõu mitmel korral arutatud riigikogu komisjonides, kuid — üks riigikogu on teisele aset andnud ning eelnõu arutamine poolili jäänud. On hakatud jälle otsast peale. On ka vahetevahel eelnõu jõudnud riigikogu plenumi päevakorda ja sealt tagasi komisjoni antud. Nii on neid eelnõusid kogunud juba 4—5.

Nüüd on hariduse- ja sotsiaalministeeriumis antud ühele neist eelnõudest käik, on saadetud suurematele haigekassadele ja E. H. Liidule seisukoha võtmiseks.

Esialgse eelnõu järgi oleksid tähtsamad muudatused praegumaksva seadusega võrreldes järgmised.

Nõudmistele esitamiseks jääb üheaastane tähtaeg, liikmemaksu nõudmiseks 3-aastane tähtaeg.

§ 4. Haiguskindlustus on sunduslik kõigile isikutele sugu ja vanaduse peale vaatamata, kes töötavad palgalistena igasugustes käitistes, töö iseloomu peale vaatamata.

§ 5. Sundusliku kindlustuse alla käesoleva seaduse alusel ei kuulu:

1) riigiteenijad ning isikud, kes nendega haiguskindlustuse suhtes eriseadusega võrreldes, kui neid kindlustatakse haiguse korral eriseaduste alusel,

2) omavalitsuste teenijad, kui neid kindlustatakse omavalitsuste esituskogude otsuste põhjal võrdselt riigiteenijatega,

3) isikud, kelle aastane sissetulek ulatab üle kolmetuhande kuuesaja krooni, kui nad töötavad kuu või pikemaajalise palgalepingu alusel,

4) isikud, kes palgatud niisuguste juhuslikkude tööde tegemiseks, mis mitte üle kuue päeva ei kesta,

5) kaugesõidu ja ligisõidu laevavägi.

§ 6. Wabatahtlikult võivad haigekassa liikmeteks astuda kõik isikud, kes käesoleva seaduse järele sundusliku kindlustuse alla ei kuulu, välja arvatud need, kes üle viiekümne aasta vanad.

Isik, kes soovib vabatahtlikult haigekassa liikmeks astuda, peab haigekassa poolt juhata tud arsti tunnistuse oma tervisliku seisukorra tõenduseks haigekassa juhatusel ettepanema. On arstitunnistuse järele sooviavaldaja viletsa tervisega, võib haigekassa soovivalduse tagasi lükata.

Arstiabi, haigus-, toetus- ja sünnitusraha.

§ 17. Haigekassa annab: 1) oma liikmetele ja nende perekondadele arstiabi ja ühekordset toetusraha, 2) oma liikmetele haiguse ja sünnitusraha.

§ 19. Kassaliikmetele ja nende perekondadele antakse haigekassa poolt maksuta:

I. Arstiabi esimesest haiguse päevast alates:

1) haiguse korral, mis töövõimetust ei sünnita — niikaua kui haige ise või perekonna toitja haigekassa liige on;

2) haiguse korral, mis sünnitab töövõimetust,

a) kassaliikmetele kuni terveks saamiseni, kuid mitte kauem kui kakskümmend kuus nädalat haigeksjäämise päevast alates ja kor-

duvate haigeksjäämistele puhul ühtekokku mitte kauem, kui kolmkümmend nädalat kalendri aastas, selle peale vaatamata, kas haigus nõuab ambulatooriumis, haigemajas või kodus arstimist;

b) kassaliikmete perekondadele: kuni terveks saamiseni, kuid haigemajas ravitsemist mitte kauem kui 13 nädalat kalendriaasta jooksul.

II. Haigeksjäänud kassaliikmetele haigusraha haiguse puhul, mis sünnitab töövõimetust, neljandast haiguse päevast alates sama aja jooksul, mil nad arstiabi saavad.

Kestab kassaliikme töövõimetust rohkem kui 14 päeva, siis maksetakse haigusraha kassaliikmele tagantjärele ka esimese 3 päeva eest.

III. Arsti ja ämmaemanda abi enne sünnitamist, sünnitamise ajal ja peale sünnitamist. Kui haigekassa seisukord seda lubab, võib volikogu haigekassa põhikirjas ettenähtud korras arstiabi ja haigusraha saamist pikendada nii kassaliikmetele, kui ka perekondadele kuni viiekümne kahe nädalani.

Haigekassa halva ainelise seisukorra puhul võib volikogu panna arstiabi, rohtude, ja arstimisvahendite kuludest tehtud protsendi haigete eneste kanda. See protsent ei või tõusta üle 20.

§ 20. Juhtudel, kui kassaliikme haigus on tekkinud õnnetusjuhtumise läbi või selle tagajärjel, siis on tööandja või sel juhul tööliste kindlustusühingud, kui töölisel kuuluvad sundkindlustusele, kohustatud haigekassale tasuma kõik ravimiskulud ja haiguseabirahad 1 kuu jooksul ravimise lõpetamise päevast arvates.

Tagasimaksmise korra määrab kindlaks kinnitatusnõukogu.

Tööliste kindlustusühingud võivad Kinnitatusnõukogu loal omapeale võtta nii arstiabi andmise, kui ka abiraha maksmise.

§ 7. Kõik § 4 tähendatud isikud kindlustatakse selles haigekassas, mille tegevuspiirkonnas on nende alaline töökoht.

§ 26. Haigusraha maksetakse vallalistele liikmetele kuuekümmend protsendi, abielus liikmetele seitsmekümne protsendi suuruses tööpalgast. Kui haigekassa seisukord seda lubab võib volikogu haigekassa põhikirjas ettenähtud korras haigusraha suurendada vallalistele liikmetele kuni seitsmekümne viie protsendini ja abielus liikmetele kuni täielise palgani.

Samuti võib haigekassa volikogu lubada haigusraha maksta ka pühade ja pühapäevade eest.

Töölistele, kes töötavad oma hobusega, loetakse isiklikuks tasuks $\frac{1}{2}$ saadavast tasust.

Haigusraha arvatakse välja kassaliikme keskmisest päevapalgast, mis saavutatakse kassaliikme haiguse eelkäiva kahe kuu jooksul saadud palga jagamisest selle kahe kuu jooksul töötatud päevade arvule. Kui kassaliige enne haigestumist on töötanud alla kahe kuu, siis saadud palga jagamisest töötatud päevade arvule.

§ 29. Haigekassa annab oma naisliigetele sünnitusraha kaheteistkümmend nädala jooksul, millest vähemalt kuus nädalat peab langema aja peale pärast sünnitamist.

§ 30. Sünnitusraha (§ 29) määratakse seitsekümmend protsenti tööpalgast, kuid teda

võib § 26 ettenähtud korras suurendada kuni süninitaja täielise palgani.

§ 31. Süninitaja nõusolekul võib kassa poole süninitusraha asemel võimaldada süninitajale ülevõlpidamist süninitusasutuses.

§ 32. Süninitusraha maksetakse ainult siis, kui sünduslikult kindlustatu on vähemalt kümme kuud enne süninitamist haigekassa liige.

§ 33. Haigekassa naisliikmeid ei tohi tööandja tööle lubada kuue nädala jooksul peale süninitamist.

Naisliikmel on õigus:

a) töölt lahkuda haiguse korral arstitunnistuse ettenäitamisel, et ta vististi kuue nädala jooksul süninitab, ja

b) tööajal lapse imetamiseks kaks palgaga pooltunnist puhkust saada igapäev kahekümne kuue nädala jooksul süninitamise päevast arvates.

Tööandjal on keelatud süninitaja töölt vallandamine 4 kuud enne ja 6 kuud pärast süninitamist, kui see vallandamine ei sünni käitise või selle osakonna likvideerimise puhul.

§ 45. Kindlustusmaksu suuruse määrab

kindlaks iga aasta peale ette haigekassa volikogu. Maksu suurus ei tohi olla üle 6¼ protsendi kassaliikme palgast, kuid mitte alla 12 sendi päevas.

§ 46. Sünduslikult kindlustatud isikud maksavad ühe kolmandiku, tööandjad kaks kolmandikku kindlustusmaksust.

Tööandja tasub kindlustusmaksu terves suuruses nende isikute eest, kes töötasu ainult natuuras saavad, või kelle töötasu on vähem kinnitusameti poolt kindlaks määratud mustatöölise ¾ päevapalgast. Samuti tasub tööandja kindlustusmaksu täielikult palgata õpilaste eest kinnitusnõukogu poolt kindlaksmääratud suuruses.

§ 47. Vabatahtlikult kindlustatud maksavad kindlustusmaksu ise täiel määral.

§ 54. Kogu vabariigi maa-ala jaotab hariduse- ja sotsiaalminister kindlustusringkondadesse. Iga kindlustusringkonnas asutatakse haigekassa.

Haigekassa valitsemine jääb sisenelt volikogu ja juhatusse kätte, kes valitakse kolmeks aastaks kassaosaliste poolt.

Keskmise päevapalga arvestamisviisidest haigekassades.

Jälgides haigekassade tegevust Eestis, ning neis valitsevaid norme ning arvestusviise, võib suhelepanna, et need üksikute kassade juures suuresti lahkuvad. Ei saa ju ütelda, et ühed oleksid õigemad ning teised ebaõiglased, kuid oleks tarvilik, et just keskmise päevapalga väljaarvamine sünniks igas haigekassas ühtlaselt, kuna antavate abirahade normid laiku minna võiksid ning lähevadki, sest need olenevad juba iga üksiku haigekassa majanduslikust seisukorrast ning sissetulekust.

Praegu valitseb suuremalt jaolt haigekassades kord, et võetakse keskmise päevapalga väljaarvamise aluseks kassaliikme kolme kuu jooksul teenitud palk, ning jagatakse tegelikult tehtud tööpäevadele, mille resultaat olekski liikme keskmiseks päevapalgaks ning mille alusel edaspidiseid haigusabirahasid maksetakse. Sarnase väljaarvamise meetodi juures aga tulevad ilmsiks mõnesugused puudused. Näiteks on ettevõttes töö kuu jooksul vahest 12 päeva, ning selle aja jooksul teenitud palga summa oleks kassaosalise kuupalgaks, milline jagatult kalendri tööpäevadele annaks tema igapäevase teenistuse ja elatise sissetuleku. Haigusabiraha väljamaksmise korral aga selle järele arvatakse, ja abiraha makstes tuleb välja, nagu oleks see liige kogu kalendri tööpäevade eest saanud tasu, ning haiguseaja abiraha teeb kuu jooksul rohkem veel välja, kui ta muidu üldse kuu jooksul teenis. Loo-

mulikult on ju siis sarnasel korral kasulikum haige olla kui töötada. Ja tõesti on juhuseid olnud, kus sarnast asjaolu katsutakse kasutada.

Teine väljaarvestusviis, mida ka mõnes haigekassas praktiseeritakse, on järgmine: Võetakse kassaosalise teatud aja, s. o. kolme kuu teenistus ning jagatakse see kalendri tööpäevadele ning resultaat võetakse liikme keskmiseks päevapalgaks, mille alusel edaspidi abirahasid maksetakse. Pikemate haiguste korral oleks sarnane arvestusviis vahest kõige õiglasem, sest haigekassad maksavad ju abirahasid kõikide kalendri päevade eest, vaid mitte liikmele tema tegelikult tööl olnud päevade eest, ja lõpuväljamaksmisel selgub, et kassaosaline on saanud õige normi, s. o. kas ½ või ¾ omast kuu jooksul teenitud palgast abirahana, milline oleks kooskõlas Tööstuslise tööseadusega ning haigekassade normidega, nii nagu nad kuskilpoolt vastuvõetud on, ja missuguste summade pealt liikme poolt haigekassale seasulik protsent palgast tasutud.

Oleks soovitav, et eelpool tähendatud arvestusviiside kohta „Töö ja Tervises“ sõna võetaks haigekassade tegelaste poolt ning selgitataks, millist meetodi õigemaks võetakse, ning ettetoodakse ühede paremad ja pahemad küljed, samuti kui teistelgi, et edaspidi võiks väljakujuneda kõikides haigekassades ühtlane keskmise päevapalga arvestusviis. P. P.

Kinnitusameti otsusi.

1. jaoskonna kinnitusameti koosolekult

20. juulil 1931. a.

Mitteseaduslikud volinikkude valimised.

Tallinna linna elektrijaama, gaasi- ja veevürgi ametnikkude kaebus Tallinna linna oma-

valitsuse ettevõtete ühise haigekassa juhatuse tegevuse peale.

Aruandja seletus:

Asjaomase haigekassa põhikirja §§ 57 ja 59 nähtud, et volinikud valitakse eraldi igast

ettevõttest või tööasutise grupist vastavalt neis töötavate arvule. Sellega on kindlaks määratud peakoosolekut kujundava volinikkudekogu moodustamisviis teatud valimisüksuste (piirkondade) kaupa. Põhikirja § 60 ettenähtud moodused volinikkude arvu täiendamiseks ja mõeldavad samuti sama gruppide kaupa toimuva valimissüsteemi juures.

Ülaltoodud põhjusel teen ettepaneku: Tall. linna omaval. ettev. üh. hgk. juhatusse teguviis käesoleval juhul põhikirjavastaseks tunnustada ja temale ette kirjutada sel juhul, kui mõnes grupis volinikkude arv selle tõttu, et mõned neist enne määratud tähtaega oma volitused maha pannud, väheneb peale nende esialgselt arvust, volinikud terve grupi kohta ümber valida.

Otsus:

KAS § 13 I p. 16 põhjal: esitatud kaebus rahuldada, tunnustades Tall. linna omaval. ettev. hgk. juhatusse teguviis põhikirja § 60 mitte kooskõlas olevaks ja hgk. juhatussele ettekirjutada Tallinna linna elektrijaama, gaasija veevärgi ametnikkude valimisgrupis põhik. § 60 kohaselt teostada uued valimised.

Haigusabiraha maksmise kohta.

Ivan Bachalov'i kaebus Tallinna ühise haigekassa peakoosoleku otsuse peale haiguse abiraha osaliselt maksmata jätmise pärast.

Mitmes haigekassa liikmeks olemisest.

Balti puuvilla vabriku haigekassa pöördus E. H. Liidu poole küsimusega, kas võib üks ja sama isik olla liikmeks mitmes haigekassa. Et küsimusele saada täiesti kompetentset vastust, pöördus Liit seletusepärimisega hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poole. 4. augustil s. a. tuli hariduse- ja sotsiaalministeeriumi töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonnast Nr. 53933 all järgmine seletus:

Eestimaa Haigekassade Liidule.

Haiguskindlustuse seaduse art 279 järgi on haigekassa liikmeteks kõik isikud, kes palgalistena selle ettevõtte teenistuses seisavad, mis on arvatud haigekassa juurde, kusjuures seadus ei tee mingisuguseid erandeid, välja

arvatud neid, mis art. 20 ette nähtud.

Sellest järgneb, et isikul, kes teenib mitmes tööstusettevõttes, mitte ainult on õigus olla mitme haigekassa liikmeks, vaid ta on kohustatud olema iga kassa liikmeks, mille juure kõik need ettevõtted on arvatud, kus ta on teenistuses.

Sarnastel juhustel iga kassa maksub toetusraha vastavalt selles ettevõttes saadud palgale, missugune on arvatud selle haigekassa alla.

Mis puutub aga arstiabisse, siis see oleneb juba töölisest, kuhu ta pöörab arstiabi saamiseks, ja see on juba haigekassade asi, kuidas nad omavahel jaotavad sellest tekkinud kulud.

Direktor **J. Sonin** (allkiri).

Abisekretär (allkiri).

Sotsiaalkindlustusest välismail.

Tööpuuduse vastu kindlustamise seaduse kärpimine Inglismaal.

Inglismaal tahetakse töötaoleku ajal antavat toetust vähendada 10% võrra, põhjendades sellega, et riigikassa seisukord raske ja elukallidus on langenud 11% võrra. Inglis-

maal on tööpuuduse vastu kindlustatud kõik töölised ja teenijad, väljaarvatud põllutöölised, majateenijad, halastajaõed, sõjaväelased, politsei, kooliõpetajad, kalurid ja juhuslikud töölised.

Tööpuuduse vastu kindlustusmaks tasu-

vad: täisealine tööline 21—65 a. vanaduses nädalas: mees 7 ja naine 6 pensi, ettevõtjad vastavalt 8 ja 7 pensi, riik 7½ ja 6½ pensi.

Toetust saavad töötaoleku ajal nädalas:

16-aastased mehed 6 šillingit, naised 5 š., 17—18-aastased mehed 9 ja naised 7½ š., 18—21-aastased 14 ja 12 š., 21—65-aastased 17 ja 15 šillingit.

Toetust maksetakse alates 7-ndast töötaoleku päevast kuni 26 nädalat, eritsusega kuni 44 nädalat.

Peale selle saavad toetust ka perekonnaliikmed, nii et toetusraha on töötule üldse nädalas 5—32 šillingit, Eesti rahas umbes 450—2.880 senti.

Töötuid on 3 miljonit.

Tööpuuduse vastu kindlustamine Hispaanias.

Maikuu hakkas Hispaanias tegutsema tööpuuduse vastu kindlustamiskassa. Tööliskond

nõuab üldist, sunduslikku ja riiklikku kindlustamist.

Tööpuuduse vastu kindlustamine Itaalias.

Ametlikkudel andmetel oli veebruari lõpul Itaalias 765.325 töötut, neist said toetusraha 200.000. Toetust maksetakse mitte kauem kui 3 kuud. Teised töötud olid toetuseta.

Sotsiaalkindlustuse õpetus Prantsuse koolides.

Prantsuse haridusminister on saatnud koolidele ringkirja, milles kästakse õpilasi tutvustada sotsiaalkindlustusega. Õpetajad peavad seletama õpilastele kindlustusseaduse vaimu ja mehhanismi, et lapsed võiksid neid teadmisi ka kodu viia.

Rootsis sunduslik haiguskindlustus.

Rootsi uue haiguskindlustuse seadusega muudetakse vabatahtlik kindlustus sunduslikuks, emad saavad sünnituse korral 1 kr. asemel 2 kr. päevas, 21 päeva asemel 30 päeva.

Töökaitse.

7-tunniline tööpäev ja õnnetusjuhud.

Venemaal pandi 1927. a. kiutööstuses maksima 7-tunniline tööpäev. Nüüd on uuritud selle mõju 18 suureettevõttes 102.000 töölisele ja leitud, et õnnetusjuhtude arv on tunduvalt langenud — 4,4% võrra, samuti ka õnnetusjuhtude tagajärjel tekkinud töövõimetuse kestvus 2,2% võrra.

4—5 ettevõttes, kus 13,6 tuhat töölise, on õnnetuste arv langenud 24,2% ja kaotatud tööpäevade arv 34% võrra.

Tervishoid.

Majandusliku kriisi mõjust rahvatervis- hoiele kõneles Karlsbadi sotsialistlikkude arstide päeval E. Graft, märkides, et see mõju on allakiskuv. Rahva toetlusolude langusel kannatab rahvatervishoid. Töötu perekond ei saa tarviliselt süüa, sageli kannatab ka korteriolude all. Iseäranis mõjub tööpuudus laastavalt noorsoole. Ka suhugaigused levivad, sest töötaoleku tagajärjel anduvad noored naised prostitutsioonile. Hoolealuste arv suureneb.

Tööpalk.

Kriisi raskused veeretatakse tööliste.

Kõigis riikides, ka Eestis, on viimasel ajal tööliste elutasapind langenud.

P.-Ameerika Ühendriikes on tööliste palgasumma viimase kahe aasta jooksul langenud umbes 4000 miljardi Eesti sendi võrra. Töölispereskonna keskmine sissetulek on langenud kahekordselt. Kui 1929. a. oli keskmine sissetulek 10 dollarit nädalas, siis mais 1931. a. — 5 dollarit.

Inglismaal on töölise reaalpalk võrreldes 1900. aastaga — 25% langenud.

Prantsusmaal on viimasel ajal töötasu langus metalli- ja tekstiiltööstuses 7—10%.

Saksamaal on töötasu fond ametlikkudel andmetel viimase kahe aasta jooksul langenud 25% võrra. Saksa rasketööstuses on töötamas vaid 60 prots., kergetööstuses 65 prots., Ruhri piirkonnas on öö-päevane töötoodang langenud võrreldes läinud aasta ja tänavust maikuu — 347.000 pealt 285.000 tonnini,

koksitoodang 77.000 pealt 47.000 tonnini ööpäevas.

Kutseühingute keskliit ja uued töökaitseadused.

Esitas parandused, kuid neist võeti ainult mõned vastu.

Eelmises numbris, pealkirja all „Sotsiaalkindlustuse arengut takistavaid põhjusi“, on öeldud: „Oleks loomulik olnud, kui ka kutseühingute keskliit omad parandused ja täiendused läbisuruda oleks katsunud. Seda aga ei olnud.“

Kutseühingute keskliidu sekretäär K. Must teatab, et keskliit omad parandused ja ettepanekud nii tööaja-, kui ka käitisevanemate seaduse kohta kõik kirjalikult ja varakult esitas haridus- ja sotsiaalministeeriumile ja E. S. T. riigikogu rühmale. Nendest parandustest on vastuvõtmist leidnud vaid mõned vähemaaulatuslikumad. Ka oli ettepanek, et käitisevanemad valitaks juba seal töösutises, kus vähemalt 10 töölise. Kutseühingute keskliit on omalt poolt katsunud oma seisukohtade läbiviimiseks teha, mis võimalik.

Töökonverentsi tulemustest on K. Must, kes viimastel aastatel konverentsist osa võttis, ülevaate andnud kutseühingute, selle keskliidu ja töölisevanemate koosolekutel, samuti „Töö Hääl“ ja „Rahva Sõnas“.

* * *

Kirjutises ei eitata kutseühingute esitist töökonverentsil, vaid peetakse seda täiesti loomulikuks, kui tööliskonda esindavad organiseeritud töölised, kutseühingute kaudu. On aga avaldatud seisukoht, et sotsiaalkindlustuse arutamisel peaks osavõtma ka haigekassade tegelased sõnaõigusega.

Kassaliikmete arvu vähenemise tõttu haigekassa teenistusest vabanenud, vilunud

asjaajaja-raamatupidaja

otsib sel alal teenistust. Pakkumisi palun saata E. H-ssade Liidu kantseelisse, Tehnika tän. nr. 17 Tallinnas.

Tegev toimetaja L. Johanson, kaastöötaja Aug. Gustavson.

Vastutav toimetaja: L. Johanson.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.